

Doç. Dr.
Nermin Zahide AYDINMuallim Rifat Eğitim Fakültesi
Kilis 7 Aralık Üniversitesi
nerminzahideaydin@kilis.edu.trORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7772-6764>Başvuruda bulundu. Kabul edildi.
Applied Accepted

Eser Geçmişi / Article Past: 01/06/2022 24/06/2022

Araştırma Makalesi

DOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.1124681>

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

Aydın Gazetesine Göre Aydın'da Milli Bayram
Kutlamaları (1937-1939)*According to Aydın Newspaper, National Holiday Celebrations
in Aydın (1937-1939)*

Öz

Ege Bölgesinde yer alan Aydın, çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yaptı. Osmanlı Devleti döneminde tarım, sanayi ve ticaret merkezi haline geldi. Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması, şehir halkını olumsuz etkiledi. Bunun üzerine Aydın'da, Aydın Vilayeti Müdafaa-i Milliye Cemiyeti kuruldu. Cemiyet üyeleri, Birinci Dünya Savaşı'nda aktif halde çalıştı. Birinci Dünya Savaşı'nın kaybedilmesiyle birlikte gerek Aydın'da gerekse ülkenin diğer şehirlerinde Milli Mücadele başladı. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardından cumhuriyet ilan edildi. Cumhuriyetin ilanı Aydın halkı tarafından büyük bir sevinçle karşılandı.

Cumhuriyetin ilanından sonra ülkede milli bayram kutlamalarına önem verilmeye başlandı. Ele alınan 1937-1939 yılları arasında Aydın'da yapılan milli bayram kutlamalarında, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) merkez teşkilatından gönderilen talimatnameler dikkate alındı. Aydın'da bayram kutlamaları için bazı hazırlıklar yapıldı. Önce bayram programlarının uygulanması için komisyonlar kuruldu. Bayram alanları temizlendi. Resmi alanlar bayrak ve çiçeklerle süslendi. Şehir ışıklarla aydınlatıldı. Bayramların coşkusunu arttırmak için yarışmalar düzenlendi. Geçit törenlerinin büyük bir coşkuyla yapılması sağlandı. Törenlerde yapılan konuşmalarda geçmişte yaşananlar olaylar hatırlatılarak, halkın birlik içinde olmasına çalışıldı. Fener alayları düzenlendi. Aydın'a bağlı yerleşim merkezlerinde de bayramın büyük bir coşkuyla kutlanması için merkezden yardımlar yapıldı. Köylerin bütün fişek, bayrak ve fener ihtiyaçları tamamlandı. Cumhuriyet alanının, ışıklandırılması için belediye tarafından bol miktarda renkli ampuller getirildi. Aydın'da milli bayramlarda yapılan hazırlıklar ve kutlamalar, günümüze kadar aynı coşkuyla devam etti.

Anahtar Kelimeler: Aydın, Bayram, Milli Bayramlar, Aydın Gazetesi, Kutlama,

ATIF: AYDIN Nermin Zahide, "Aydın Gazetesine Göre Aydın'da Milli Bayram Kutlamaları (1937-1939)", **Tarih ve Gelecek Dergisi**, 8/2 (Haziran 2022), s. (561-587)

CITE: AYDIN Nermin Zahide, "According to Aydın Newspaper, National Holiday Celebrations in Aydın (1937-1939)", **Journal of History and Future**, 8/2 (June 2022), pp. (561-587)

Abstract

Located in the Aegean Region, Aydın hosted various civilizations. It became a center of agriculture, industry and trade during the Ottoman Empire. The start of the First World War had a negative impact on the people of the city. Thereupon, Aydın Province Assembly Of National Defence was established in Aydın. Members of the Society worked actively in the First World War. With the loss of the First World War, the National Struggle began both in Aydın and in other cities of the country. After the War of Independence was won, a republic was proclaimed. The proclamation of the Republic was greeted with great joy by the people of Aydın.

After the proclamation of the Republic, national holiday celebrations began to be given importance in the country. In the national holiday celebrations held in Aydın between 1937-1939, the instruction from the Republican People's Party (CHP) central organization was taken into account. Some preparations were made for the holiday celebrations in Aydın. First, commissions were established for the implementation of holiday programs. The festival grounds have been cleared. Official areas were decorated with flags and flowers. The city was illuminated with lights. Competitions were organized to increase the enthusiasm of the holiday. The marches were held with great enthusiasm. In the speeches made at the ceremonies, it was tried to ensure the unity and solidarity of the people by reminding the past experiences. Lantern parades were held. In the settlement centers of Aydın, donations were made from the center to celebrate the holiday with great enthusiasm. All the fireworks, flags and lantern needs of the villages have been completed. A large number of colored light bulbs were brought by the municipality to illuminate the Republic area. Preparations and celebrations on national holidays in Aydın continued with the same enthusiasm until today.

Keywords: Aydın, Holiday, National Holidays, Aydın Newspaper, Celebration.

Giriş

Bayram kelimesi bezrem, beyrem veya Arapça'da tekrar dönmek anlamına gelen iyd kökünden türetilmiştir.¹Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Türkçe sözlükte bayram kelimesi milli veya dini bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler olarak tanımlanır.² Aynı kaynakta kutlama kelimesinin anlamı ise önemli bir olayın gerçekleşmesinin yıl dönümü dolayısıyla tören yapmak olarak ifade edilmektedir.³

Türkler İslamiyet öncesi dönemlerden itibaren farklı nedenlere dayanarak çeşitli bayramlar kutlamışlardır. Kutlama nedenleri farklı olsa da bayramlarda insanlar bir araya gelmişler, keder ve sevinçlerini paylaşmışlardır. Osmanlı Devleti yıkılıp Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde milli mücadele başladığı dönemde ise milleti bir arada tutacak ve dayanışmayı sağlayacak sembollere ihtiyaç duyulmuştur. Esasında Mustafa Kemal'in Selanik'te Mülkiye İdadisi'deki eğitimi, onun

1 Bengül Salman Bolat, *Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923-1960)*, Semih Ofset, Ankara, 2012, s.11.

2 *Türkçe Sözlük*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Saray Matbaacılık, Ankara, 2011, s.288.

3 *Türkçe Sözlük*, a.g.e., s.1545.

daha sonraki yıllarda eğitim ve kültür alanında hayata geçirdiği düzenlemeler için önemli bir basamak olmuştur.⁴ Gerek milli mücadele döneminde milleti bir arada tutmak ve aralarındaki sevgi ve saygıyı arttırmak ve gerekse cumhuriyet ilan edildikten sonra yapılan yeniliklerin millet tarafından benimsenmesi için bayram kutlamalarına önem verilmiştir.

Aydın Vilayetine ait salnamelerin başında bulunan takvimlerden anlaşıldığına göre din büyüklerinin veya o dine mensup olanların yaşadıkları bazı olaylar bayram vb. olarak kutlanmıştır.⁵ Cumhuriyetin ilanından sonra ise Aydın'da ve Türkiye'nin birçok şehrinde milli bayramlar büyük bir coşkuyla kutlanmıştır. Yerel yayın yapan gazetelerde kutlamaların nasıl yapıldığı ile ilgili bilgiler yer almıştır. Aydın'da cumhuriyet döneminde 1931 yılında Aydın isimli bir matbaa açılmıştır.⁶ Cumhuriyet döneminde taşra kentleri içinde Aydın'da basın hayatı da ancak 1930'lu yıllarda canlanmaya başlamıştır.⁷ CHP tarafından 29 Ekim 1933 yılında çıkartılmaya başlanan Aydın gazetesi, 12 Mayıs 1935 günü çıkan sayısı ile ilk dönemini tamamlamış, gazetenin ikinci dönemi ise 1937 yılında çıkarılan sayı ile başlamıştır.⁸ Çalışmanın ana kaynağı Aydın gazetesinin 1937-1939 tarihleri arasında yayınlanan sayılarıdır. Aydın'da cumhuriyet döneminde kutlanan milli bayramlar konusunda yapılan bir çalışma mevcuttur. Günver Güneş ve Mehmet Emin Elmacı'nın birlikte hazırladıkları bu çalışma, Tek Parti Döneminde Aydın'da Cumhuriyet Bayramı kutlamalarını konu almaktadır.⁹ Yaptığımız bu çalışmanın diğer çalışmadan farkı ise 1937-1939 yılları arasında Aydın ve çevresinde yapılan bütün milli bayram kutlamalarını kapsamış olmasıdır.

1-Aydın İli

İlk çağlarda Tralleis¹⁰ halk tarafından ise Üçgözler olarak da bilinen kent, Aydın ilinin kuzeyinde bulunan Topyatağı mevkiinde yer almaktaydı.¹¹ Bölge Türkler tarafından ele geçirildiğinde Güzelhisar adını aldı. Osmanlılar devrinde XVII. Yüzyılda Menemen'in kuzeyindeki Güzelhisar'dan ayırt edebilmek için Aydın sancağındaki Güzelhisar anlamında Güzelhisar-ı Aydın veya Aydın Güzelhisarı adıyla anılmaya başlandı.¹² Güzelhisar-ı Aydın merkezi, en erken Osmanlı

-
- 4 Temuçin Faik Ertan, "Çoklu Zeka Kuramı Ve Askeri Okul Hayatının Atatürk'ün Liderliğine Etkileri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.60, 2017, s. 63.
 - 5 Ertan Gökmen, "Aydın Vilayeti Yıllıklarındaki Takvimlerde Önemli Günler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, S.27, 2019, s.185.
 - 6 Bilgin Çelik, "Cumhuriyet Döneminde Aydın Basını", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.3, S.8, 1998, s.153.
 - 7 Günver Güneş, "Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Aydın'da Basın Yayın Hayatı", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.26, S.41, 2007, s.27.
 - 8 Güneş, *a.g.m.*, ss.38-43.
 - 9 Günver Güneş ve Mehmet Emin Elmacı, *Tek Parti Döneminde Aydın'da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları*, Zeus Kitabevi Yayınları, İzmir, 2013.
 - 10 Mehmet Başaran ve Aysun Sarıbey Haykıran, "H.1261/M.1845 Tarihli Nüfus Sayımına Göre Karaosmanoğlu Yakup Paşa Yönetiminde Aydın Güzelhisarı", *Near East Historical Review*, 10/2, 2020, s.61.
 - 11 Hüseyin Üreten, "Roma Dönemine Kadar Tralleis Tarihi Ve Attaloslar İle İlişkileri", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.24, S.38, ss.196.
 - 12 Feridun Emecen, "Aydın maddesi", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İşletmesi, İstanbul, 1991, s.235.

belgelerinde kaza-i Güzelhisar olarak geçti.¹³ XIX. Yüzyılın sonlarına doğru ise yalnızca Aydın adıyla anılmaya başlandı.¹⁴

Osmanlı yönetiminde Aydın, önceleri Anadolu eyaletine bağlı bir sancaktı. Sancak, II. Mahmut döneminde yönetsel değişiklikler sırasında müşirlik durumuna getirildi. Tanzimattan sonra eyalet, 1867’de de vilayet oldu.¹⁵ Güzelhisar, Fatih devrine ait 1451 tarihli Tahrir Defterine göre yedi mahalleden oluşan küçük bir kasaba idi ve tamamıyla Türklerden oluşan bir nüfusa sahipti. 1500’lü yıllarda Güzelhisar’da bir medrese, yedi mescid, bir cami, bir kervansaray, bir mumhane ve dört zaviye bulunmaktaydı.¹⁶

Aydın şehrinin arazi yapısı, iklimin ve havası şehirde birçok tarım ürününü yetişmesine dolayısıyla ticaretin gelişmesine neden oldu.¹⁷ Şehir gelişmesini XVIII ve XIX. yüzyıllarda da sürdürdü. Seyyahlara göre şehrin civarındaki ovada darı, susam, pamuk, mısır ekimi ile bağcılı yapılmakta, İzmir’e zeytin, üzüm, palamut, meyan kökü gibi mahsüllerin ihraç edilmek üzere sevk edilmekte, deri ve mensucat sanayini geliştirmekteydi. 1857 yılında inşasına başlanan İzmir-Aydın demiryolunun tamamlanması ve 1866’da şehre ulaşması ile iktisadi ve sosyal gelişme daha da hızlandı.¹⁸ İzmir-Aydın demiryolu şirketi, tarımsal ürünlerin özellikle yörede yetişen incirlerin, özel vagonlarla limanlara ulaşmasını sağladı.¹⁹ Zengin bir tarımsal üretim merkezi olan Aydın ve çevresi, İzmir limanı ile bağlantısının kurulmasıyla dünya pazarına açıldı. Aydın tarımsal üretimin pazarlanmasında İzmir’e bağlı bir ticaret merkezi haline geldi. İhracata yönelik tarım, bankacılığın da gelişmesine neden oldu.²⁰

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ilin bazı bölümleri İtalyan, bazı bölümleri ve Aydın kenti de Yunan işgaline uğradı. Yörede Tanzimat döneminden itibaren yaygın olan zeybeklik geleneği işgale karşı direnişte ve ulusal birliğin sağlanmasında ön plana çıktı.²¹ Kurulan Aydın Müdafaa-i Milliye Cemiyeti, Birinci Dünya Savaşı döneminde ordunun ihtiyaçlarının karşılanmasında oldukça etkili bir rol üstlendi.²² İngiliz donanmasında görevli kıdemli H. C. Luke’un “Aydın Vilayeti Hakkında Akdeniz Donanmasının Raporundan” anlaşıldığına göre Yunanlılar, Aydın ve çevresini ve Anadolu topraklarına sahip olmak istemişlerdi.²³ 1895’teki depremle sarsılan, 1922’de ise geri çekilen Yunanlılar tarafından yakılıp büyük kısmı harap olan şehir, Cumhuriyet döneminde planlı

13 Bülent Çelik, “Aydın Güzelhisar Merkezindeki Osmanlı Dönemine Ait Vakıfların Tarihsel Dönüşümleri Üzerine Bazı Bilgiler”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.17, S.3, 2019, s.269.

14 Emecen, *a.g.m.*, s.235.

15 Ana Britannica, “Aydın maddesi”, *Ana Yayıncılık*, C.3, İstanbul, 1986, s.86.

16 Emecen, *a.g.m.*, s.235.

17 Ramazan Özey, “Adalar Denizi Sahilinde Bir Osmanlı Vilayeti; 1913 Aydın”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 1998, S.2, s.53.

18 Emecen, *a.g.m.*, s.235.

19 Tanju Demir, “XIX. Yüzyıl Sonlarında İzmir-Aydın Demiryolu Güzergâhında Amerikalı Bir Seyyahın Gözüyle Aydın Ovası’nda İncir Tarımı ve İzmir’de İncir Ticareti”, *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, S.18. 2004, s.369.

20 Ana Britannica, “Aydın maddesi”, *Ana Yayıncılık*, C.3, İstanbul, 1986, s.86,87.

21 Ana Britannica, “Aydın maddesi”, *Ana Yayıncılık*, C.3, İstanbul, 1986, s.87.

22 Erol Akcan, “Aydın Vilayeti Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ve Bazı Faaliyetleri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.54, Bahar 2014, s.24.

23 Yücel Öztürk, «İngiliz Kıdemli Yüzbaşı H. C. Luke’un Yunan İşgali Sonrasında Aydın Vilayeti’ndeki Gözlemleri, 10-21 Eylül 1919”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.13, S.74, 2020, s.215.

bir gelişme gösterdi.²⁴

2.Cumhuriyet Bayramı

Cumhuriyet Bayramı kutlamalarından önce Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi Aydın'da da önemli birtakım hazırlıklar yapıldı. Kültür Bakanlığı, Cumhuriyet Bayramı'nda yapılacak geçit törenine iştirak etmek üzere, Ankara'ya gidecek izciler için bir program hazırladı. Bakanlığın uygun gördüğü program uyarınca, 1937 yılında kutlanacak Cumhuriyet Bayramı'nda geçit törenine, muhtelif şehirlerden 2200 izci iştirak edecekti.²⁵ Öte yandan bayram hazırlıkları nedeni ile şehrin her tarafında hazırlıklar yapıldı. Bayram programının yapılması için bir kutlama komisyonu kuruldu. Kutlama komisyonu, Vali ve parti başkanı Özdemir Günday'ın başkanlığında toplanarak bayram programını tespit etti.²⁶ Nazilli'de bayram hazırlığı olarak birçok yere taklar kuruldu.²⁷ Nahiyelede de nahiye yöneticileri tarafından çeşitli çalışmalar yapıldı. Örneğin bayram nedeniyle yapılacak şenlikler için fişekler alınarak köylere dağıtıldı. Köylerde cumhuriyet meydanları hazırlandı.²⁸ Sultanhisar nahiyesinde ise nahiye müdürünün başkanlığı altında toplanan komisyon, bayram programını düzenledi. Köyün bütün dükkânları ve mağazaları kireçlendi. Cumhuriyet meydanına halk kürsüsü konuldu.²⁹

Aydın ve Aydın'a bağlı yerleşim yerlerinde yapılan hazırlıklar bittikten sonra bayram büyük bir coşkuyla kutlandı. Aydın valisi tarafından CHP Genel Sekreterliğine gönderilen 11 Kasım 1937 tarihli yazıda, on dördüncüsü düzenlenen Cumhuriyet Bayramı'nın Aydın ilinin her yerinde kutlama komiteleri tarafından hazırlanan program gereğince kutlandığı belirtildi. Yazıda, bayramda kurulan halk kürsülerinden 51 konferans ve söylev verildiğine dair bilgiler de yer aldı.³⁰

1938 yılında ise cumhuriyetin 15. yıldönümü kutlaması yapılacaktı. Bu nedenle yetkililer sıkı bir çalışma içine girdiler. Vali ve il yönetim kurulu başkanı tarafından CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilen yazıda Aydın vilayeti kapsamında yer alan ilçe ve nahiyelede Cumhuriyet Bayramı nedeni ile kutlama komitelerinin kurulduğu bildirildi.³¹ Daha sonra CHP tarafından bir yazı yarışması düzenlendi. Kültür Bakanlığı, ilkokulların beşinci sınıflarında okuyan öğrencilerle, diğer okulların bütün öğrencilerini yarışmaya davet etti.³² Maarif Vekâleti bütün maarif teşkilatına gönderdiği bir tamim ile okullarda, bayramdan bir hafta öncesinden itibaren, bu günün önemini belirtecek şekilde konferanslar ve dersler düzenlenmesini ve öğrencilerin bayrama büyük tezahüratla katılmalarının sağlanmasını istedi. Ortaokul öğretmenler kurulu, okul müdürü Yıldırım Tellioglu'nun başkanlığında toplanarak programı hazırladı.³³ Bu program bazı esaslardan oluşmaktaydı. Cumhuriyetin 15. yıl kutlama programının genel esaslarına göre her yıl, cumhuriyet

24 Emecen, *a.g.m.*, s.236.

25 "Cumhuriyet Bayramı Hazırlıkları", *Aydın*, 2 Birinciteşrin 1937, s.2.

26 "Cumhuriyet Bayramı Kutlama Hazırlıkları", *Aydın*, 21 Birinciteşrin 1937, s.1.

27 "Nazilli'de Bayram Hazırlığı", *Anadolu*, 29 İlkteşrin 1937, s.6.

28 "Cumhuriyet Bayramı Hazırlıkları", *Aydın*, 24 Birinciteşrin 1937, s.3.

29 "Kamunumuzda Cumhuriyet Bayramı Hazırlıkları", *Aydın*, 28 Birinciteşrin 1937, s.2.

30 BCA, Aydın'da 1934-1936 Yılları Arasında Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları, 490.1.0.0/1141.4.1,12.11.1946, s.77.

31 BCA, Aydın'da 1934-1946 Yılları Arasında Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları, 4901.0.0/1141.4.1,12.11.1946, s.76.

32 "Cumhuriyetimizin 15. Yıldönümü İçin", *Aydın*, 25 Mayıs 1938, s.1.

33 "Cumhuriyet Bayramına Hazırlık", *Aydın*, 16 Birinciteşrin 1938, s.1.

devrinde yurdun istiklal ve istikbalini korumak hususuna sarf edilen gayret, emek ve elde edilen büyük başarılar belirtilecekti. Kanun gereğince 28 İkteşrin 1938 Cuma günü saat 13'te başlayarak, 30 İkteşrin 1938 Pazar günü saat 24'e kadar sürecek olan bayram şehirde, kasabalarda ve köylerde bütün halkın iştiraki ile kutlanacaktı. Hükümet konağı ile resmi daireler, orduevi, kışla, istasyon, okullar, müesseseler, belediye, CHP ve halkevi kurağı, parti ocakları, spor bölgesi, Türk Hava Kurumu, Kızılay ve diğer hayır kurumları, ticaret odası, bankalar, mağaza, dükkân ve evler, bayrakların yanı sıra yeşilliklerle, vecizelerle ve al beyaz kurdelelerle süslenecekti. Gece ise elektrik, lüküs ve fenerle aydınlatma yapılacaktı. Vilayet alanı ile hükümet, belediye ve parti alanlarına, park ve caddelere vecizeler asılacak, umumi ve işlek yerlere cumhuriyetin feyizlerini gösterir grafikler yapıştırılacaktı. Hükümet, belediye, parti alanlarıyla mahalle ocakları, müessese ve bankaların önlerine taklar kurulacaktı. Süsleme işi tam zamanında yapılacaktı. Bayram günleri herkes en yeni ve temiz elbiselerini giyecek, hayır kurumları ise yoksul çocuklara verecekleri elbiseleri bayram günü dağıtacaklardı. 28 Birinciteşrin 1938 Cuma günü saat 13'te belediye tarafından atılacak toplarla bayramın başladığı ilan edilecekti. 29 Birinciteşrin 1938 Cumartesi günü saat 10'dan itibaren vilayet makamında kabul resmi yapılacaktı. Protokol gereğince kabul resmine dâhil olanlar, vilayet umumi meclisi salonunda hazır bulunacaklardı. Sıra, protokol gereğince teşrifat memurları tarafından düzenlenecekti. Kabul resmini tamamlayanlar, cumhuriyet alanına giderek yerlerini alacaklardı. Saat 9.30'dan itibaren ordu, okullar, sporcular, müesseseler, kurullar, kurumlar, köylü ve şehirli halk cumhuriyet alanına gelecek, merasim komiserleri tarafından gösterilen yerlerini alacaklardı. Saat 10.30'da herkesin alana gelmiş ve yerlerini almış olmaları gerekiyordu. Bu nedenle bir gün önceden merasim komiserleri tarafından alanda yerler ayrılacak, belediye tarafından buralara levhalar konacaktı. Tam saat 10.50'de hazırlık işareti olarak bir top atılacak, topu müteakip vali ve parti başkanı beraberinde komutanla birlikte alana geleceklerdi. Kıta komutanının kumandası ile hazır ol vaziyeti alınmasından sonra vali ve komutan, alanda bulunanların bayramlarını kutlayarak tribünlerine geçeceklerdi. Alanda belediye tarafından üç tribün yapılacaktı. Birinci tribün vali ve komutana aitti. Şeref ve kahramanlar tribünü, geçit resmine iştirak etmeyen subaylarla gaziler, şehit ana ve babaları içindi. Üçüncü tribün daire müdür ve başkanları, umumi meclis ve daimi encümen üyeleri, belediye reisi ve şehir meclis üyeleri, parti, halkevi, Türk Spor, Türk Hava, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, ulusal ekonomi, Türk Kültür Kurul ve kurumları, ticaret ve ziraat odaları ve banka müdürlerine mahsustu. Vali ve komutan tribünlerinde yerlerini aldıktan sonra valinin emri ve merasim komiserinin işareti ile askeri mızıkta tarafından İstiklal Marşı çalınacak; askerler, öğrenciler, sporcular ve halk mızıkta ile birlikte marşı söyleyeceklerdi. İstiklal Marşı'ndan sonra halkevi bandosu Onuncu Yıl Marşı'nı çalacaktı. Marşlar bittikten sonra valinin emri ve merasim komiserlerinin işareti ile geçit resmi başlayacaktı. Gerek törende ve gerekse geçit resminde bir karışıklığa meydan vermemek için, zabıta gereken tedbirleri alacaktı. Geçit resminden sonra bütün teşekküllerin sembolleri, Meşrutiyet Mahallesindeki parti ocak kurağı önünde toplanacaklar, önlerinde halkevi bandosu olduğu halde şehir içinde tezahürat yapacaklar ve parti alanına geleceklerdi. Burada halk kürsüsünden veteriner müdürü ile halk hatipleri tarafından konferans ve söylevler verilecek ve daha sonra herkes dağılacaktı. Şehitler Anıtı'na çelenk koyma merasimi, 29 Birinci teşrin 1938 cumartesi günü öğleden sonra yapılacaktı. Buradaki törene İstiklal Marşı ile başlanacak, anıta valilik, CHP, komutanlık, belediye, halkevi ve teşekkülleri tarafından çelenk konulacaktı. Bundan sonra alana konulacak halk kürsüsünden parti ve halkevi adına konuşmalar yapılacaktı. Akşam saatlerinden itibaren halk, cumhuriyet alanında toplanarak tezahürat yapacaklardı. Askerler ve okullar, fener alayları iki koldan hareket ederek ve

şehri dolaşarak parti alanına gelecekler, burada yerlerini alacaklardı. Alaylar alana geldikten sonra halk hatipleri tarafından konuşmalar yapılacaktı. Bayramın üçüncü günü parti ve halkevi salonunda Dâhiliye Vekili ve Parti Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın, parti ve halkevine armağan ettiği imzalı fotoğrafları şeref yerine konacaktı. Bu törene bütün parti ve halkevi üyeleri ile halk davetliydi. Saat 17'de halkın yapacağı tezahürata halkevi bandosu, sanat ve ortaokul öğrencileri ve halk katılacaktı. Alay önce hükümet konağına gidecek, Atatürk büstüne çelenk konacak ve konuşmalar yapılacaktı. Buradan bütün mahalle ve parti ocakları dolaşılacak, her ocakta konuşmalar yapılarak parti alanına dönülecekti. Saat 16'da spor alanında futbol maçı ve spor müsabakaları yapılacaktı. 28 Birinciteşrin 1938 günü kışla, okullar ve halkevlerinde saat 13'ten itibaren subay, öğretmen ve halk hatipleri tarafından 29-30 Birinciteşrin 1938 günleri halkevleri ve parti ocaklarında halk hatipleri tarafından konferans verilecekti. 28 Birinciteşrin 1938 günü saat 13'ten itibaren 30 Birinciteşrin 1938 günü saat 18'e kadar bayramın üç günü halk kürsülerinden halk hatipleri ve arzu edenler tarafından konferans ve konuşmalar yapılacaktı. Bayram devam ettiği müddetçe halkevi salonundaki radyolarla Ankara ve İstanbul radyolarının neşriyatı yayınlanacaktı. Merasim baş komiseri, emniyet müdür vekiliydi. Komiserler, komutanlık tarafından tayin edilecek bir subayla, Necip Gözen, Fikret Başaran, öğretmen Celal Gürsoy, parti sekreteri Osman Becerik, belediye fen müdürü İrfan Saylam, belediye zabıta amiri Süleyman Köksal'dı. Köylerde de bayram töreni ve tezahüratı yapılacaktı. Köy kutlama komiteleri muhtar, parti ocak başkanı, ocak yönetim kurulu üyelerinden bir kişiden ibaret olacaktı. Her köyde cumhuriyet alanı tanzim edilerek bayrak ve yeşilliklerle donatılacak, evler bayrak ve yeşilliklerle süslenecekti. Geceleri alanda meşaleler yakılacak, her eve en az birer fener asılacaktı. 29 Birinciteşrin 1938 günü kadın erkek bütün köylüler, köyün cumhuriyet alanına toplanacak, muhtar beraberinde öğretmen ve parti ocak başkanı olduğu halde alana gelerek okul öğrencilerinin ve halkın bayramını kutlayacak ve cumhuriyetin faziletleri hakkında birkaç söz söyleyecekti. Yakın köylülerin Aydın'daki merasime yetişmelerini temin için köy merasimleri erken bitirilmiş olması gerekti. Aydın'a bağlı ve bir saat uzaktaki bütün köylü vatandaşlar, atlı veya yaya, varsa milli elbiseleri ile Aydın'a gelerek cumhuriyet alanındaki merasime katılacaklardı. Atlı veya milli elbiseli köylüler, geçit resminde ayrı yer alacakları için, köy ocak başkanları 27 Birinci teşrin 1938 Perşembe günü akşamına kadar Aydın'da parti bürosuna müracaat ederek atlı veya milli elbise ile iştirak edeceklerin sayısını bildirecekler ve taşıyacakları parti bayraklarını alacaklardı. Halkevi köycülük şubesi tarafından 30 Birinci teşrin 1938 günü yakın köyler dolaşarak köylülerin bayramı kutlanacak ve geziye iştirak edecek halk hatipleri tarafından köylerde konuşmalar yapılacaktı. Bunun için pazar günü yakın köylerdeki vatandaşların cumhuriyet meydanlarında toplu olarak bulunmaları gerekmekteydi. Aydın gazetesi bayram nedeni ile bir nüsha çıkaracak ve halka dağıtacaktır. Köycülük komitesi köy ziyaretlerinde bu nüshalardan alarak köylülere verecekti. 15. yıldönümü kutlama programında Aydın ilinde rejimin feyz ve başarılarını göstermek üzere hazırlanan broşürler, halka ve köylülere dağıtılacaktı. Bayram günlerinde Aydın ilinin çeşitli başarıları ile parti ve halkevinin çalışmalarını gösterir halkevi fotoğraf albümleri halkevi kitapsarayında teşhir olunacaktı. Programla kendilerine görev verilen bütün müessese ve teşekküller in vaktinde hazırlanmaları gerekmekteydi ve programın tamamen ve eksiksiz uygulanmasında bütün vatandaşlar görevliydi.³⁴

34 "1938 Cumhuriyetin On Beşinci Yıl Dönümü Kutlama Programıdır", *Aydın*, 25 Birinciteşrin 1938, s.2,3.

Bayram hazırlıkları kapsamında cumhuriyetin 15. yıl dönümünü kutlamak için Aydın şehri süsledi. Her tarafta taklar, sütunlar kuruldu ve ışıklandırma tesisi yapıldı.³⁵ Kültür Bakanlığı, cumhuriyetin 15. yıl dönümü münasebeti ile Atatürk hakkında öğrencilere konferans verilmesini emreden bir tamim gönderdi ve kısa bir süre içinde okullarda konferanslar vermeye başlandı. Ortaokuldaki ilk konferansı Refik Yıldırım Tellioglu verdi. Ardından tarih öğretmeni, askerlik öğretmeni, Fransızca öğretmeni ve Aydın gazetesi yazı müdürü tarafından konferansların verilmesine devam edildi.³⁶ Cumhuriyet Bayramı merasiminde bulunmak üzere Aydın'a gelen Türk Kuşu öğrencileri, Atatürk anıtına bir çelenk koydular. Motorlu ve motorsuz tayyaredeki görevliler, akrobatik uçuşlar ve paraşüt atlamaları yapmak üzere merasime katıldılar.³⁷

Cumhuriyet Bayramı hazırlıkları Aydın vilayetinin nahiyelerinde de devam etti. Karapınar'da Cumhuriyet Bayramı'nın 15. yıl dönümünü kutlamak için nahiye ve belediye reis vekilinin başkanlığında teşekkül eden komite tarafından bayram hazırlıkları yapıldı. Köylerin bütün fişek, bayrak ve fener ihtiyaçları tamamlandı. Cumhuriyet alanının, parti belediye dairelerinin ışıklandırılması için belediye tarafından bol miktarda renkli ampuller getirilerek süslemeler yapıldı. Büyük bir tak inşa ettirildi.³⁸ Sultanhisar'da da cumhuriyetin 15. yıl dönümü kutlamaları için oluşturulan komite, nahiye müdür vekilinin başkanlığında toplanarak bayram programlarını tanzim etti.³⁹

Aydın'da Cumhuriyet Bayramı'nın 16. yıldönümü nedeni ile kutlama komisyonu, Vali Sabri Çıtak'ın başkanlığında toplanarak bayram programının esaslarını ve program metnini hazırladı. Programa göre 29 İlkteşrin 1939 Pazar günü cumhuriyetin 16. yıldönümü kutlanacaktı. Kanun hükmüne göre ise 28 İlkteşrin 1939 Cumartesi günü saat 13'te başlayarak 30 İlkteşrin 1939 Pazartesi günü saat 24'e kadar sürecek olan bayram şehir, köy ve kasabalarda bütün halkın katılımı ile kutlanacaktı. Belediye ve parti tarafından yapılan plana göre hükümet, belediye, parti ve cumhuriyet alanları ile caddelere vecizeler asılacak, umumi yerlere cumhuriyetin feyz ve başarılarını gösterir grafikler yapıştırılacaktı. Takı olan müesseseler tak kuracaklardı. Bütün şehir ve köylerde süsleme işi 28 Ekim 1939 Cumartesi günü saat 12'de tamamlanmış olacaktı.⁴⁰ Gece eğlenceleri 30 Ekim 1939 Pazartesi akşamı saat 24'e kadar devam edecekti. 29 Ekim 1939 Pazar günü saat 20.30'da, halkevi temsil kolu tarafından hoparlörle "Ateş" piyesi temsil edilecekti. 30 Ekim 1939 Pazar günü saat 20.30'da köylü gecesi yapılacak, "Ceza Kanunu" piyesi tekrar edilecekti. Temsillerden önce bir konferans verilecekti. 28 Ekim 1939 Cumartesi günü kışla ve okullarda zabitan ve öğretmenler tarafından 29 ve 30 Ekim 1939 pazar ve pazartesi günleri de halkevi ve parti ocaklarında halk hatipleri tarafından konferanslar verilecekti.⁴¹ Bayram devam ettiği sürece halkevi hoparlörü ile gazino ve kahvelerdeki radyolar, belirli aralıklarla Ankara radyo istasyonunun yayını yayınlacaklardı. Merasim başkomiseri Emniyet Müdürü Ekrem Sokullu'ydu. Komiserler, komutanlık tarafından tayin edilecek bir subayla ilkokul müfettişleri Necip Gözen, Usametin Özener ve Fikret Başaran, öğretmen Rıfat Emnalar, öğretmen Celal Gürsoy, belediye yazı işleri müdürü Asaf Gökbel, parti

35 "Bayram Hazırlıkları", *Aydın*, 27 Birinciteşrin 1938, s.1.

36 "Mekteplerde Konferans", *Aydın*, 27 Birinciteşrin 1938, s.1.

37 "Türk Kuşu Talebeleri Atatürk Anıtına Bir Çelenk Koydular", *Aydın*, 28 Birinciteşrin 1938, s.1.

38 "Karapınar'da Cumhuriyet Bayramı Hazırlığı", *Aydın*, 26 Birinciteşrin 1938, s.1.

39 "Cumhuriyet Bayramına Hazırlık", *Aydın*, 28 Birinciteşrin 1938, s.1.

40 "1939 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlama Programıdır", *Aydın*, 20 Birinciteşrin 1939, s.2.

41 "1939 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlama Programıdır", *Aydın*, 21 Birinciteşrin 1939, s.2.

sekreteri Osman Becerik, belediye fen işleri müdürü İrfan Saylam'dı. Her köyde bayram tören ve tezahüratı yapılacaktı. Köy kutlama komiteleri muhtar, parti ocak reisi ve parti ocak idare heyetinden bir üye tarafından kurulacaktı. Köy kutlama komiteleri köylerin özel durumlarına göre kutlama programları tanzim ve tatbik edecekti. Her köyde cumhuriyet alanı tanzim edilerek bayrak ve yeşilliklerle donatılacak, evler bayrak ve yeşilliklerle süslenecekti. Geceleri alanda meşale yakılacak, her evde en az birer fener asılacaktı. 29 Ekim 1939 Pazar günü sabah kadın erkek bütün köy halkı, cumhuriyet alanında toplanacaklardı. Muhtar beraberinde kutlama komitesi üyeleri olduğu halde, alana gelerek halkın bayramını kutlayacak ve cumhuriyetin feyizleri hakkında bir konuşma yapacaktı. Yakın köylerin Aydın'daki merasime yetişmeleri için köylerde merasim erken bitirilmiş olacaktı. Halkevi köycülük şubesi tarafından bir komite seçilecek ve bu komite bayram günlerinde köyleri dolaşarak köylülerin bayramlarını kutlayacak ve kısa konuşmalar yapacaklardı. Seçilecek köylere daha önce bilgi verilerek ziyaret günlerinde halkın toplu olarak bulundurulması sağlanacaktı. Bayram günü Aydın gazetesi bir nüsha çıkaracak ve bu gazete cumhuriyet alanında halka ve köylülere dağıtılacaktı. Bayram günlerinde halkevinde Vilayetin cumhuriyet yıllarındaki başarılarına ait fotoğraf albümleri teşhir olunacaktı.⁴²

Yapılan bütün hazırlıklardan sonra Cumhuriyet Bayramı, Aydın'da büyük bir coşkuyla kutlandı. Cumartesi günü kışla, sanat, orta ve ilkokullarda öğleden önce konferanslar düzenlendi. Saat 13'te bayramın başladığına dair Başbakanın konuşması radyo ve hoparlörle ilan edildi.⁴³ Bayram kutlamalarının radyo ve hoparlörle halka dinletilmesi, aslında hükümetin önemli adımlarından birisiydi. Radyonun kurulmasında gerek Atatürk'ün, gerekse diğer devlet adamlarının olumlu yönde tavır sergilemeleri ve bu işi bizzat desteklemeleri, radyonun yeni kurulan rejimin desteklenmesi ve yerleştirilmesi yönünde önemli bir işleve sahip olabileceğini göstermekteydi. Radyoya olan ilgiyi arttırmak ve radyo üzerinden halka politik eğitim vermek isteyen hükümet, 1932 yılında ülke genelinde açılan halkevleri ve halkodalarında radyo dinlenmesi için bir genelge de göndermişti.⁴⁴ Öte yandan şehrin her tarafı baştanbaşa al ve beyaz renklerle, yeşilliklerle süslendi. Belediye tarafından belediye, parti alanı ile Vali Konağı yanına kübik taklar kuruldu. Kabul resmi, vilayet makamında yapıldı. Protokole dâhil olanlar, salonda hazırlanan büfede ağırlandı. Cumhuriyet alanında saat 9'dan itibaren bütün Aydınlılar yer aldı. Yakın uzak köylerden de birçok köylü vatandaş Aydın'a geldi. Merasim başlamadan önce bir uçak, alan üzerinde defalarca alçaktan, halkın coşkulu alkışları eşliğinde geçti. Pilotlar el ve başlarıyla selam vererek halkı coşturdular. Atılan işaret topuyla, vali yanlarında komutan ve parti vilayet idare heyeti reisi ile birlikte alana geldi. Boru ile verilen işaret ve kıta komutanının emriyle selam vaziyetini alan orduyu, gençleri ve halk saflarını teker teker dolaşarak bayramlarını kutladılar ve tribünlerine geldiler. Bu sırada askeri mızıkanın çaldığı İstiklal Marşı'na bütün öğrenciler eşlik etti. Halkevi bandosunun çaldığı 10. Yıl Marşı da dinlendikten sonra geçit resmine başlandı. Ordunun geçişini erkek ve kız sanat okulu ve ortaokul öğrencileri takip etti. Bir buçuk saat süren geçit resmi sporcuların geçişi ile son buldu. Öğleden sonra Şehitler Anıtı önünde yapılan tören İstiklal Marşı ile başladı. Vilayet ordusu, belediye, parti, halkevi, spor, hava kurumu, Kızılay, kültür, sanat ve okullarla, Ticaret Odası adına abideye çelenkler konuldu. İlkokul müfettişi Fikret Başaran, halk kürsüsünde bir konuşma yaptı.

42 "1939 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlama Programıdır", *Aydın*, 22 Birinciteşrin 1939, s.2.

43 "Cumhuriyet Bayramı", *Aydın*, 1 II. Teşrin 1939, s.1,2.

44 Mehmet Karayaman, "İzmir Radyosunun Kuruluşu Ve İlk Yıllarındaki Faaliyetleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.18, S.37, 2018, s.566,567.

Gece cumhuriyetin ilan edildiği saatte cumhuriyet alanında büyük tezahürat yapıldı. Bundan sonra mızıklar eşliğinde hareket eden fener alayları şehri dolaştılar. Belediye, parti hava kurumu alanlarında, parti ocaklarında mızıkların çalınmasına devam edildi, halk milli oyunlar oynadı, her taraftan fişekler atıldı, çarkıfelekler yakıldı. Parti tarafından hapishaneye de bir takım çalgı gönderilerek mahkûmların eğlenmesi sağlandı. Akşam halkevi temsil kolu ateş piyesini temsil etti. Bu temsili vali, komutan, belediye ve parti reisi, eşleriyle birlikte parti balkonundan takip ettiler ve temsilden sonra baloda bulunmak üzere Nazilli'ye gittiler. Saat 24'te bayram sona erince herkes evlerine döndü.⁴⁵

Bayram sadece Aydın merkezde değil, merkeze bağlı yerleşim yerlerinde de kutlandı. Bozdoğan'da Cumhuriyet Bayramı nedeni ile ayın 28'inden itibaren her taraf baştanbaşa kutlama için hazır hale getirildi. Kasabanın cadde ve sokakları defnelerin bulunduğu taklarla süslendi, dövizler asıldı. Bayram sabahı atılan topla kutlamalar başladı. Kaymakamlıkta yapılan tebrikleri müteakip cumhuriyet alanında halk hatipleri tarafından konuşmaları yapıldı. Geçit resmi ile merasime son verildi. Gece halkevinde verilen çay ile sabaha kadar eğlenildi. Temin edilen caz ve davullarla halkın eğlenmesi sağlandı. Kasaba yakılan fenerle aydınlandı. Ortaklar'da ise Cumhuriyet Bayramı köy halkının katılımı ile kutlandı. Ankara'da yapılan bayram kutlama töreni ve resmi geçit, parti evindeki radyo ile yakından takip edildi. Erbeyli'de bayram sabahı okuldan şarkı söyleyerek çıkan öğrenciler, ellerinde çelenkle Erbeyli köy odasına giderek muhtarın bayramını tebrik ettiler. Şiirler okuyarak sevinçlerini gösterdiler. Oradan yine şarkı söyleyerek ayrılıp istasyondaki şehitler abidesine gittiler. Abideye muhtarlık ve Erbeyli Okulu adına iki çelenk konuldu. Başöğretmen tarafından yapılan konuşmada, cumhuriyetin önemi üzerinde duruldu. Burada da çocuklar şiirler okudular, konuşma yaptılar. Öğretmen Şevket Ün ve İncir İstasyonu teknikeri Ali Aktolun konuşmalarıyla cumhuriyete ve idarecilere bağlılıklarını ifade ettiler. Öğrenciler Teke köyünün cumhuriyet alanında da aynı şekilde kutlama yaptılar.⁴⁶ Nazilli Sümer Halkevi Reisi tarafından 3 Kasım 1939 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıdan anlaşıldığına göre cumhuriyetin 16. yıldönümü nedeni ile konserler düzenlendi, müsamere, balo ve eğlenceler yapıldı. 29 Ekim 1939 gecesi halkevi önünde havai fişekleri atıldı. Cumhuriyet Bayramı nedeniyle Hamdi Tüzüntürk tarafından konuşma yapıldı.⁴⁷

3. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Aydın'da 1937 yılında düzenlenen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda önce halkevi alanında bütün okullar toplanarak tezahüratlar ve konuşmalar yaptılar. Ankara'da açılan eliş sergisinde ödül kazananlara vali tarafından ödüller verildi. Akşam halkevinde piyes gösterileri yapıldı. Hafta içinde ise bir çocuk balosunun verilmesine karar verildi. Hafta nedeni ile öğretmenlerinin gözetiminde öğrenciler Nazilli'ye götürülerek mensucat fabrikası gezdirildi. Öğrencilere fabrikanın sinemasında film gösterildi.⁴⁸

23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramı, ülke genelinde olduğu gibi Aydın'da da büyük bir sevinç ve coşkuyla kutlandı. 23 Nisan 1938 yılında kutlanacak bayram için önce bir program hazırlandı.

45 “Cumhuriyet Bayramı”, *Aydın*, 1 II. Teşrin 1939, s.1,2.

46 “Mülhakatta Cumhuriyet Bayramı”, *Aydın*, 2 II. Teşrin 1939, s.1,2.

47 BCA, Aydın'da 1934-1936 Yılları Arasında Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları, 490.1.0.0/1141.4.1,12.11.1946, s.55.

48 Aydın'da, *Anadolu*, 27 Nisan 1937, s.5.

Program gereğince bayramın başladığı 22 Nisan 1938 günü saat 13'ten itibaren resmi ve özel daire, kurum, müessese, mağaza, dükkân ve evler donatılacak ve ışıklandırılacaktır. 23 Nisan günü öğrenciler gösteri ve geçit resmi yapacaklardı. Gösteriye iştirak edecek bandolar, öğrenciler, sporcular, çocuk esirgeme kurumu temsilcileri sabah Cumhuriyet İlkokulu'nda toplanarak halkevi alanına gitmek üzere hareket edeceklerdi. Vali ve parti başkanı, şehirde bulunan milletvekilleri, komutan ve subaylar, parti, halkevi ve hayır kurumları daire amir ve memurları, banka müdür ve memurları, halkevi alanında halk kürsüsü yanında yerlerini almış olacaklardı. Tören başkomiseri işaret verince askeri bando İstiklal Marşı'nı çalacak ve hemen ardından Halkevi adına sanat okulu müdürü Emin Erbey tarafından bir konuşma yapılacaktır. Sanat ve ortaokulları adına birer, ilkokullar adına ikişer öğrenci tarafından konuşmalar yapılacak ve şiirler okunacaktır. Bundan sonra okulların geçit resmi başlayacaktır. Geçen okullar belediye alanında toplanacaklar, geçit resminden sonra bandolar yerlerini alınca öğrenciler belediyeyi selamlayarak tezahürat yapacaklardı. Buradan da hükümet alanına gidilecek, Atatürk Büstüne çelenk konulacak ve tezahürat yapılarak okullara dönelecekti. Merasim başkomiseri Emniyet Amiri Hidayet Bey, komiserler öğretmen Hikmet Şölen, Rıfat Emnalar ve Saip Baysal olarak belirlendi. Bütün okul öğrencileri ile küçüklere, parti ve belediye tarafından hediyeler verilecekti. Alanda öğrencilerin fazla beklememeleri için bu hediyeler sabah okullara gönderilecekti. Alaya Çocuk Esirgeme Kurumu, kurumun mana ve hizmetlerini belirten temsilleri taşıyan dört kamyonla iştirak edecekti. Bu kamyonların her birisinin hazırlanması için tam teşekküllü ilkokullar görevlendirildi. Geçit resmine katılacak öğrencilerin binmeleri için parti tarafından önceden belirlenen okullara birer kamyon veya kamyonet, oto vb. araçlar gönderilecekti. Öğleden sonra Başvekil Celal Bayar'ın parti ve halkevine armağan ettiği fotoğrafların şeref yerine konma töreni yapılacaktır. Halkevi salonunda çocuklar için düzenlenen eğlenciyi, halkevi sosyal yardım şubesi ve okul başöğretmenleri idare edecekti. Gece ise alanlarda mızıkalar çalacak, halk eğlendirilecek ve fener alayı yapılacaktır. Saat 21.20'de halkevi salonunda bir müsamere verilecekti. Bu müsamereye İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlanacak, hemen ardından ant içilecekti. Atatürk'ün nutkundan bir bölümün okunmasından sonra üç perdelik Kavga Sonu piyesi sergilenecek ve Onuncu yıl Marşı okunacaktır. 14 Nisan 1938 günü düzenlenen lig maçlarına bütün çocuklar parasız girecekti. Akşam saat 17'den 20'ye kadar çocuklara, halkevi ve çocuk esirgeme kurumları tarafından ücretsiz sinema gösterilecekti. Bu sinemaya bütün okul öğrencileri ve bu yaştaki okul öğrencileri davetliydi. 25 Nisan 1938 pazartesi günü sosyal yardım şubesi ve çocuk esirgeme kurumu tarafından gürbüz çocuk yarışması düzenlenecek ve kazananlara ödül verilecekti. Gece saat 20'de ilkokulların müşterek olarak düzenledikleri müsamerenin kartları ilkokul başöğretmenleri tarafından dağıtılacaktır. 26 Nisan 1938 Salı günü köycülük ve gösteri şubeleri tarafından köylü gecesi yapılacaktır. 27 Nisan Çarşamba günü sosyal yardım şubesi ve çocuk esirgeme kurumu tarafından ilkokul öğrencilerine Pınarbaşında kır eğlenceleri düzenlenecekti. Gece halkevi salonunda sadece çocuklar için Karagöz oynatılacaktır. 28 Nisan 1938 Perşembe günü ilkokulların müşterek olarak düzenledikleri ikinci müsamerelerinin giriş kartları da başöğretmenler tarafından dağıtılacaktır. 29 Nisan 1938 Cuma günü spor alanında ilkokullar arasında voleybol maçları yapılacaktır. Alan bütün çocuklara serbestti. Ayrıca tekrar sadece çocuklar için Karagöz ve kukla oyunu düzenlenecekti. 30 Nisan Cumartesi günü ortaokul öğrencilerinin müsameresi vardı. Müsamerede önce İstiklal Marşı okunacak, ardından Helvacı Çırağı isimli piyes sahnelenecekti. Şiirler, monologlar ve oyunların ardından Derse Çalışalım isimli komedi sergilenecekti.⁴⁹ Ayrıca

49 “23 Nisan 938 Ulusal Devletin Kuruluş ve Çocuk Bayramı Programı”, *Aydın*, 16 Nisan 1938, s.3.

Aydın Gazipaşa okulu öğrencileri de öğretmenlerinin gözetimi altında mandolin dersleri verildi. Öğrenciler, 23 Nisan Çocuk Haftası için konser vereceklerdi.⁵⁰

23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramı, hazırlanan programa göre kutlandı. Bayram nedeni ile bütün şehir süslendi. Sabah saatlerinden itibaren askeri ve halkevi bandolarıyla öğrenciler, hayır kurumlarının ve halkevinin kamyon ve otomobilleri ile merasim yerine geldiler. Askeri ve mülki erkan da yerini aldıktan sonra İstiklal Marşı ile törene başlandı. Sanat okulu müdürü tarafından halkevi adına bir konuşma yapıldı. Öğrenciler tarafından yapılan konuşmalardan sonra öğrenciler geçit resmi yaptılar ve Atatürk büstüne çelenkler koydular. Öğleden sonra çocuklar için bir balo verildi. Dans yarışması düzenlendi. Sosyal Yardım ve gösteri şubeleri sinema kiralayarak çocuklara ücretsiz sinema gösterilmesini sağladılar.⁵¹ Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından halkevi ve sosyal yardım şubesi ile birlikte düzenlenen gürbüz çocuk yarışmasını Doktor Kemal Bey, Doktor Nafiz Yazgan, Doktor Fahri Sügür idare etti. Yarışmaya katılan çocukların hepsine kurum tarafından hediyeler ve kazananlara ödülleri verildi.⁵² Çocuk haftası nedeni ile Aydın'ın muhtelif yerlerinde saz takımları eşliğinde müzikler, davul ve zurnalar çalındı. Kadın erkek bütün halk, bayramı coşkuyla kutladı. Çocuklara özel balolar verildi. Gece de halkevinde bir piyes temsil edildi.⁵³

23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramı, Aydın'a bağlı yerleşim yerlerinde de büyük bir coşkuyla kutlandı. Söke'de 23 Nisan bayramı sabahı tören alanı kısa bir sürede dolmaya başladı. Sabah saatlerinde atılan bir topla ve askeri bando tarafından çalınan İstiklal Marşı ile tören başladı. Avukat Kemal Çön tarafından bir konuşma yapıldı. Öğrenciler tarafından şiirler okundu, parti tarafından hazırlanan hediyeler halkevinde çocuklara dağıtıldı. Germencik'te 23 Nisan 1938 Cumartesi günü resmi ve özel kurumlar, çarşı ve dükkânlar bayraklarla donatıldı, milli çalgılar çalmaya başladı. İlkokul öğrencileri ellerinde vecizeler yazılı levhalarla okuldan, cumhuriyet alanına gittiler. Program gereğince kürsüye gelen öğretmenler tarafından konuşmalar yapıldı. Ardından okul öğrencileri tarafından şiirler ve manzumeler söylendi. Öğrenciler tarafından çeşitli oyunlar oynandı. Cumhuriyet Anıtına çelenkler konulduktan sonra merasime son verildi. Merasimden sonra bütün öğrenciler otomobillerle ve milli çalgılarla gezi yaparak okula döndüler. Akşam saat 20'de okul binasında öğretmenler tarafından Mavi Yıldırım piyesi temsil edildi. Gece geç vakte kadar yapılan kutlamalardan sonra müsamere düzenlendi. Sultanhisar'da ise sabah halk ve memurlar cumhuriyet alanında toplandılar. Öğrenciler ellerinde yazılı levhalarla alana geldiler. Günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapıldı, şiirler okundu. Muhtar Kemal Aral tarafından hazırlanan oyuncaklar dağıtıldı. Öğrenciler "Yaşasın Atatürk" nidaları eşliğinde okullarına döndüler. Öğleden sonra okul tarafından hazırlanan bir müsamere öğrencilere gösterildi. Bu müsamere gece öğrenci velilerine sunuldu.⁵⁴ Köşk'te sabah başta nahiye müdürü olmak üzere resmi teşekküller, başkan ve mensupları ilkokul bahçesinde toplandılar. Öğrenciler ellerinde bayrak ve levhalarla, bir düzen halinde okuldan hareket ettiler. Öğrencilerle birlikte halk da milli şarkılar söyleyerek cumhuriyet alanında önceden kendileri için hazırlanan yerlere geldiler. Halk kürsüsünde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı hakkında konuşmalar yapıldı. Okul öğrencileri tarafından şiirler okundu. Öğleden sonra öğrenciler ve gençler tarafından spor oyunları oynandı. Akşama kadar halk ve çocuklar sevinçle kafieler

50 "Aydın", *Yeni Asır*, 23 Nisan 1938, s.7.

51 "Aydın'da Hâkimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramları", *Anadolu*, 27 Nisan 1938, s.4.

52 "Gülbüz Çocuk Müsabakası", *Aydın*, 26 Nisan 1938, s.1,3.

53 "Aydın'da Çocuk Haftası", *Yeni Asır*, 26 Nisan 1938, s.2.

54 "Mülhakatta Bayram Tezahürleri", *Aydın*, 26 Nisan 1938, s.2.

halinde geziler yaptılar. Akşam saat 20’de Köşk Ülkü Birliği Temsil kolu tarafından verilen müsamerede “Gömdüğüm O Cihan” isimli piyes ile “21. Asır” komedisi temsil edildi. Kuyucak ise bayram nedeni ile bir hafta öncesinden bayraklarla süslenmişti. Beş Eylül İlkokulu öğrencileri, öğretmenleri, köylüler düzenli saflar halinde nahiye binası önünde toplandılar. Çocuklar tarafından milli şiirler okundu. Bandonun çaldığı Cumhuriyet Marşı ile birlikte Cumhuriyet Abidesi önüne gelindi. Abide önünde ilkokul başöğretmeni CHP adına çelenk koyarak kısa bir konuşma yaptı. Günün anlam ve önemini belirten konuşmaların yapılmasından sonra öğrenciler şiirler okudular ve törene son verildi.⁵⁵ Bozdoğan’da ise 23 Nisan bayramı nedeni ile her yer donatıldı. Saat 10’da resmi tören başladı. Öğrenciler tarafından çeşitli sözler söylendi. Küçük bir kız öğrencinin “Besleyici gücü az darı ekmeği yerine, halis buğday ekmeğini, temiz su ve çocuk bahçesi istiyoruz. Bunları yaparsanız karşınıza gelecek yıl daha çok isteklerimizle çıkacağız” şeklinde yaptığı konuşma oldukça beğenildi. Sorgu Hakimi Abdurrahman Utku tarafından günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapıldı. Daha sonra önde davullarla belediyenin önünden başlayan geçit resmi, büyük bir beğeni ile izlendi. Öğleden sonra Muğla yolu üzerinde inşa edilen belediye gazinosunun açılış töreni yapıldı. Öğrenciler arasında eğlence ve yarışlar düzenlendi. Akşam belediye halk okuma salonunda Çocuk Esirgeme Kurumu yararına asri kukla ve Karagöz gösterisi yapıldı. Eğlenceli piyango, neşenin artmasına neden oldu. 24 Nisan günü çocuklara kukla ve karagöz gösterimi yapıldı, şeker dağıtıldı. Sandalye ihtiyacı ise kahvecilerden temin edildi. Belediyenin ısmarladığı sandalyelerin gelmesi ise halkın sevinmesine neden oldu. Yine 23 Nisan’da Kavlaklı köyünde köylünün ve muhtarın çalışmaları ile yeni okul kurağı ve Atatürk anıtının açılış töreni yapıldı. Diğer köylerde de köylüler bayramı sevinçle kutladılar, sabahlara kadar davul zurna ile zeybek gibi köy oyunları oynadılar.⁵⁶ Karacasu’da 23 Nisan Bayramı büyük bir coşkuyla kutlandı. Öğrenciler sabah saatlerinde Çocuk Esirgeme Kurumu’nun önüne geldiler. Kurum Başkanı tarafından çocukların bayramı kutlandı ve Atatürk’ün hayatı anlatıldı. Çocukların şiirleri dinlendi. Bayram heyecanı içinde cumhuriyet alanına gidildi. Bir öğretmen tarafından 23 Nisan’ın önemi anlatıldı. Çocuklar ile birlikte belediye önüne gelindi. Belediye başkanı çocuklara güzel sözler söyledi. Akşam ise öğrencilerin belediye salonunda düzenledikleri müsamere, halk tarafından izlendi. Bayramın ikinci günü Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından sünnet düğünü yapıldı. Öksüz çocuklar giydirildi ve 50 öksüz çocuğa ziyafet verildi.⁵⁷

23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramı nedeniyle hafta boyunca birtakım etkinlikler de yapıldı. Örneğin Aydın’da ilkokul öğrencileri müşterek bir müsamere düzenlediler. Küçük öğrenciler “Okullarda 23 Nisan” piyesi ile şarkılı “Boş Kale” piyesini ve “Oktay Bisikleti Nasıl Yedi” komedisini başarıyla sergilediler. Küçük öğrenciler mandolinle müzik konseri verdiler. Zeybek raksı, İspanyol, Çin dansları ve birçok rontları da başarıyla sergilediler.⁵⁸ Çocuk haftası nedeni ile ilkokul öğrencilerinin müştereken düzenledikleri ikinci müsamere ise akşam halkevi salonunda verildi.⁵⁹ Halkevi salonunda ayrıca küçüklere kukla gösterisi yapıldı.⁶⁰ Çocuk haftasının son günü olması nedeni ile ortaokul öğrencileri halkevi salonunda bir müsamere verdiler. Öğrenciler Helvacı

55 “Mülhakatta Bayram Tezahürleri”, *Aydın*, 27 Nisan 1938, s.3.

56 “Bozdoğan’da 23 Nisan Bayramı”, *Aydın*, 30 Nisan 1938, s.2.

57 “Karacasu’da Çocuk Bayramı”, *Aydın*, 6 Mayıs 1938, s.2.

58 “Küçüklerin Müsameresi Çok Parlak Oldu”, *Aydın*, 26 Nisan 1938, s.2.

59 “Küçükler İkinci Müsamerelerini de Verdiler”, *Aydın*, 29 Nisan 1938, s.1.

60 “Çocuk Bayramı Devam Ediyor”, *Aydın*, 30 Nisan 1938, s.2.

Çırağı piyesi ile Derse Çalışalım komedisini temsil ettiler. Milli rakslar oynadılar ve Anadolu oyun havalarını söylediler.⁶¹

Bir sene sonra yapılacak bayramda ise bazı konularda dikkatli olunması konusu gündeme geldi. CHP Genel Sekreteri Erzurum Mebusunun 9 Nisan 1939 tarihli yazısında, 23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramı ile onu takip eden çocuk haftasında yapılacak işler konusunda gerekli uyarılar yer almaktaydı. Yazıya göre Çocuk Esirgeme Kurumu merkez ve şubeleri vasıtasıyla düzenlenecek konferanslar ve yapılacak neşriyatla, halkın dikkatinin çocuk ihtiyaç ve meseleleri üzerine çekilmesine çalışılacaktı. Parti örgütleri ve halkevlerinden de bu hafta zarfında genellikle çocuk konuları üzerinde konferanslar, müsamereler, müsabakalar, gösteriler düzenleyerek neşriyatta bulunmaları istenmekteydi.⁶²

23 Nisan Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı nedeniyle daha önceki yıl da olduğu gibi bir program hazırlandı. Programa göre bayramın başladığı 22 Nisan 1939 Cumartesi günü saat 13'ten itibaren resmi ve özel daireler cemiyet ve müesseseler, mağaza, dükkân ve evler donatılacaktı. 22 ve 23 Nisan akşamları önceden belirlenen yerler ışıklandırılacaktı. Takı olanlar takılarını kuracaklardı. Bayram töreninden sonra spor alanında futbol maçı ve spor müsabakaları düzenlenecekti. Maç ve müsabakalara küçükler ücretsiz izleyebileceklerdi. Akşam çocuk esirgeme kurumu tarafından halkevi salonunda küçüklere bir balo verilecekti. Gece ise alanlarda mızıklar çalacak, halk eğlenceleri ve milli oyunlar düzenlenecekti. Hoparlörle güne ait konferanslar verilecekti. Hafta içinde de programlar usulüne uygun tatbik edilecekti. 24 Nisan Pazartesi günü küçüklere halkevi ve çocuk esirgeme kurumu tarafından park sinemasında parasız sinema gösterilecekti. 25 Nisan 1939 Salı günü sosyal yardım şubesi ve çocuk esirgeme kurumu tarafından halkevi salonunda gürbüz çocuk müsabakaları yapılacaktı. 26 Nisan 1939 Çarşamba günü yine sosyal yardım şubesi ve çocuk esirgeme kurumu tarafından Pınarbaşı'nda ilkökul çocuklarına kır eğlencesi düzenlenecekti. 27 Nisan 1939 Perşembe günü küçüklere halkevi salonunda kukla gösterisi yapılacak, 28 Nisan 1939 Cuma günü spor alanında ilkökul öğrencileri arasında voleybol müsabakaları düzenlenecekti. Müsabaka bütün öğrencilere serbestti. Aynı günün akşamı halkevi salonunda çocuklara tekrar kukla ve karagöz gösterilecekti. 29 Nisan 1939 Cumartesi günü halkevi salonunda ortaokul öğrencileri tarafından halka bir müsamere verilecekti. Müsamere İstiklal Marşı ile açılacak, Enver Demiray tarafından Atatürk'ün büyük nutkundan bir parça okunacak, üç perdelik "Mavi Yıldırım" isimli piyes oynatılacaktı. Müzik konseri ve zeybek oyunlarından sonra 15. Yıl Marşı okunacaktı. Hafta boyunca çeşitli konferanslar verilecekti.⁶³

1939 yılındaki çocuk bayramı da hazırlanan programa göre yapıldı. Merasim saatinden önce köylü, şehirli ve bütün vatandaşlar şehrin muhtelif yerlerinde kümeler halinde beklemeye başladılar. Program gereğince tezahüratın ve konuşmaların yapılması için tahsis edilen halkevi alanı, erken saatlerden itibaren dolmaya başladı. Hemen hemen bütün esnaf, tüccar ve en küçük satıcıya kadar her yurttaş bulunduğu çatıyı bayraklarla ve merasim dallarıyla süsledi. Düzgün ve temiz kıyafetlerini giyen öğrenciler toplanma sahası olan Cumhuriyet Okulu'na doğru hareket ettiler. Öğrencileri, şehrin hayır kurumları tarafından verilmiş olan kamyonlar takip ediyordu. Halkevi ve spor bölgesi tarafından hazırlanan program gereğince Sanat ve Ortaokul öğrencileri

61 "Ortaokul Talebeleri Parlak Bir Müsamere Verdiler", *Aydın*, 1 Mayıs 1938, s.1.

62 BCA, 23 Nisan Egemenlik Bayramı ve Çocuk Haftası Kutlamalarının Yapılacağı, 490.1.0.0/4.20.9,09.04 .1939,s.1.

63 "23 Nisan 939 Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı Programı", *Aydın*, 18 Nisan 1939, s.2.

de önlerinde askeri mızıkla olduğu halde halkevi önüne doğru gelmeye başladılar. Mızıkla, yürüyüş marşını çalıyordu. Sanat ve ortaokulu, cumhuriyet okulunda toplanmış olan ilkokul öğrencileri takip etti. Hayır kurumları ile sporcular da kendilerine ayrılan yerlere geldiler. Tören, askeri mızıkanın çaldığı İstiklal Marşı ile başladı. İstiklal Marşı'nı takiben halkevi tarafından hazırlanan halk kürsüsünde, ortaokul müdürü Refik Yıldırım tarafından günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapıldı. Hemen ardından sanat okulu, ortaokul ve ilkokul öğrencileri konuşmalarını yaptılar. Halkevi önünde bir saati geçen törenden sonra resmi geçide başlandı. Askeri mızıkla ve halkevi bandosunun, halkevi önünde çaldıkları resmi geçit marşı ile birlikte sırayla öğrenciler, sporcular, gençlik kafesi ve kalabalık bir vatandaş topluluğu, belediye önünden Atatürk Büstüne çelenk koyma merasimi için hareket ettiler. Merasim komiserinin işaretiyle halk, okullar ve kurumlar hükümet önünde yerlerini aldılar. Çelenk koyma merasimine yine İstiklal Marşı ile başlandı. Milli Marşı müteakip vali ve komutan vali ve CHP çelengini, Halkevi başkanı Neşet Akkor halkevi çelengini, Raif Aydoğdu belediye, Doktor Nuri Erkan Kızılay, Ahmet Emin Arkan Hava Kurumu çelenklerini, öğrenci ve öğretmenlerden oluşan bir grup da okulların çelenklerini Atatürk'ün büstü etrafına bıraktılar. Çelenk koyma merasiminden sonra merasime son verildi. Öğleden sonra halkevi salonunda küçükler için çocuk esirgeme kurumu tarafından çocuk balosu düzenlendi. Çocuklara şeker, gazoz, üzüm gibi yiyecekler ve içecekler dağıtıldı. Gündüz erken saatlerde başlayan kalabalık, gecenin ileri saatlerine kadar caddeleri doldurdu. Havanın müsait olmamasına rağmen Aydın halkı, bayramı daha güzel bir şekilde kutladı.⁶⁴

Çocuk Haftası nedeni ile halkevi sosyal yardım şubesi ve çocuk esirgeme kurumu tarafından Pınarbaşı'nda düzenlenen eğlence geç vakte kadar devam etti. Halkevine gelen Gazi Paşa İlkokulu öğrencileri, halkevinde çocuk haftası için kendilerine ayrılan saatte çeşitli oyunlar oynadılar. Gazi Paşa İlkokulu öğrencilerinin okudukları şiirler, hoparlörden yayınlandı.⁶⁵ Program gereğince bütün okullara ayrılan konferans ve konser saatleri oldukça verimli bir şekilde devam etti. 7 Eylül İlkokulu öğrencileri için ayrılan bu saat, öğretmen Yusuf Göksel'in çocuk terbiyesi konulu konuşmasıyla başladı. Ardından çocuklar şiirlerini okudular. Konser verdiler ve monolog yaptılar.⁶⁶ Cumhuriyet İlkokulu son sınıf öğrencileri ise hafta programı gereğince kendilerine ayrılan saati neşe içinde geçirdiler. Cumhuriyet İlkokulu için ayrılan saat aynı okulun öğretmenlerinden Zihniye Demiray'ın çocuk terbiyesi konulu konuşmasıyla açıldı. Ardından okulun son sınıf öğrencileri şiirler okudular ve bir konser verdiler. Konser halkevi hoparlörüyle şehre verildi.⁶⁷ Halkevi salonunu dolduran Orta Mahalle İlkokulu öğrencileri kendilerine ayrılan bu saati öğretmenleri Haydar Yücal'in "Çocukları Tetkik Ediniz" adlı görüşmesiyle açtılar. Koro halinde şarkılar söylediler.⁶⁸ Güzelhisar okulu öğrencilerinin, halkevindeki programı öğretmen Fevzi Yücel'in terbiye amilleri konulu konuşmasıyla başladı. Ardından çocuklar koro şarkılarını seslendirdiler, şiirler okudular. Şiirler ve şarkılar hoparlörle şehre verildi.⁶⁹ Ayrıca çocuk haftası nedeni ile halkevinde kukla gösterisi yapıldı.⁷⁰ Halkevi sosyal yardım şubesi ile çocuk esirgeme kurumu tarafından ortaklaşa düzenlenen

64 "23 Nisan Şehrimizde Parlak Tezahüratlarla Kutlandı", *Aydın*, 25 Nisan 1939, s.1,2.

65 "Dün Bir Kır Eğlencesi Yapıldı", *Aydın*, 27 Nisan 1939, s.1.

66 "7 Eylül Okulu 23 Nisan Saatini Yaşadı", *Aydın*, 28 Nisan 1939, s.1.

67 "Cumhuriyet İlkokulu Talebeleri Dün Bir Konser Verdiler", *Aydın*, 26 Nisan 1939, s.1.

68 "Orta Mahalle İlkokulu Halkevinde", *Aydın*, 30 Nisan 1939, s.1.

69 "Güzelhisar Okulu Küçüklerin Konseri", *Aydın*, 29 Nisan 1939, s.2.

70 "Halkevinde Kukla Gösterilecek", *Aydın*, 27 Nisan 1939, s.1.

gürbüz çocuk yarışları da halkevi salonunda seçme bir uzman heyeti huzurunda yapıldı. Yarışmaya çeşitli yaşlarda birçok öğrenci katıldı.⁷¹ Ortaokul öğrencileri ise halkevinde Çocuk Bayramı Haftasının son günü münasebetiyle bir müsamere verecekler, Mavi Yıldırım isimli müsamerayı sergileyeceklerdi.⁷² Ortaokul öğrencileri hazırladıkları temsili haftanın son günü verdiler. Mandolin konseri düzenlediler. Müsamerede kız öğrenciler zeybek oyunlarını oynadılar.⁷³

23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramı, Aydın'a bağlı diğer yerleşim yerlerinde de oldukça neşeli bir hava içinde kutlandı. Kuyucak'ta 23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramı'nın yıldönümü coşkulu bir şekilde geçti. Bütün kurumlar, hayır müesseseleri, mektepler, cumhuriyet meydanında toplanarak merasimden önce Atatürk için saygı duruşunda bulundular. Günün anlam ve önemine dair konuşmalar yapıldı, şiirler okundu. Gece gençler tarafından hazırlanan müsamere halka ücretsiz seyrettirildi, eğlenceler düzenlendi.⁷⁴ Atça'da merasim saatinden çok daha önce halk Cumhuriyet meydanını doldurmaya başladı. Öğretmen İzzet Yalçinkaya tarafından halk kürsüsünde milli hâkimiyetin değeri ile ilgili bir konuşma yapıldı. Ardından başöğretmen Faruk Özer de kürsüye gelerek milli hâkimiyetin mana ve değerini anlattı. Gençler konuşma yaparken, ilkokul öğrencileri de şiirler okudular. Gece ise öğrenciler tarafından hazırlanan müsamere sergilendi.⁷⁵ Umurlu'da 23 Nisan Bayramı büyük bir alaka ile izlendi. Meydanda nutuklar söylendi. Milli hâkimiyetin kurucularına olan bağlılık tekrarlandı. Gece ilkokul öğrencileri bir müsamere verdiler. Müsamereye Aydın 7 Eylül Okulu öğretmenlerinden Hüseyin Bayındır, kemanla iştirak ederek Umurlu halkını sevindirdi. Gece geç vakte kadar sokaklar, Umurlu halkı ile doldu taşı.⁷⁶

4.19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Aydın'da 1937 tarihinde 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı merasimle kutlandı. Bayramla ilgili konuşmalar yapıldı, sahada geçit resmi yapıldı. Öğrenciler hareketlerini halkın alkışları eşliğinde tamamladı. Merasimden sonra Atatürk heykeline çelenkler konuldu. Aydınspor Klübü ile sanat okulu arasında bir futbol maçı düzenlendi. Akşam ise halkevinde bir müsamere verilerek "Akın" piyesi temsil edildi.⁷⁷

Dahiliye Vekili CHP Genel Sekreteri tarafından 16 Şubat 1938 tarihinde Vali ve CHP Başkanlıklarına gönderilen yazıda 19 Mayıs Spor Bayramı'nın önceki yıl yapılandan alınan tecrübelerle göre kutlama talimatnamesinde bazı konuların değiştirildiğinden bahsedilmekteydi. Buna göre kötü havaların kutlama işine engel olmayacağı tabii olmakla beraber, hava çok fena olursa, spor gösterileri ile geçit resmi ve töreninin, kısmen veya tamamen yapılmamasına kutlama komisyonu karar verecekti. Törene ve geçit resmine ilkokul öğrencilerinin katılması mecbur değildi. Orta ve yüksekokul olmayan küçük kasaba ve köylerde, ilkokullarının yaşlı öğrencilerinin katılması, Kültür Bakanlığı tarafından tamim edilmişti. Mahalli kutlama komisyonu törenin öğleden önce yapılmasına dahi karar verebilecekti.⁷⁸

71 "Dün Halkevinde Bir Gürbüz Çocuk Müsabakası Yapıldı", *Aydın*, 26 Nisan 1939, s.1.

72 "Orta Okulumuz Bugün Bir Müsamere Veriyor", *Aydın*, 29 Nisan 1939, s.2.

73 "Ortaokulun Müsameresi Pek Parlak Oldu", *Aydın*, 30 Nisan 1939, s.1.

74 "Kuyucak'ta 23 Nisan Bayramı", *Aydın*, 28 Nisan 1939, s.3.

75 "Atça'da 23 Nisan Bayramı", *Aydın*, 30 Nisan 1939, s.1.

76 "Umurlu'da 23 Nisan Bayramı", *Aydın*, 3 Mayıs 1939, s.2.

77 "19 Mayıs Bayramı", *Anadolu*, 22 Mayıs 1937, s.5.

78 BCA,19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı Kutlamalarına Ait Talimatname, 490.1.0.0/4.16.7,16.02.1938, s.1.

19 Mayıs Bayramı hazırlıkları için bir komite oluşturuldu. Vali Özdemir Günday'ın başkanlığında vilayet makamında toplanan komite, kutlama programını hazırladı. Gece yapılacak şenlikler için de halkevi tarafından ayrıca bir program hazırlanması uygun görüldü.⁷⁹ Spor bölgesi de 19 Mayıs bayramında birçok atletik müsabakaların yapılmasına karar verdi.⁸⁰

19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı, sabah saatlerinden itibaren bütün resmi daireler, okullar, kurumlar, müesseseler, dükkân, mağaza ve evler bayrak ve yeşilliklerle süslenecek, gece aydınlatma yapılacaktı. Alanlara dövizler asılacak, mağaza vitrinleri ve nakil araçları günün manasını anlatacak şekilde süslenecekti. Spor alanı da döviz ve bayraklarla süslenecekti. Alana, Türk bayrağı gönderinin yanına talimata uygun olarak parti bayrağı da çekilecekti. Sanat ve ortaokul öğrencileri ile törene katılacak sporcular, Gazipaşa Okulu önünde toplanacaklardı. Cumhuriyet meydanındaki Cumhuriyet Anıtına okullar, spor bölge ve kulübü ile halkevi adına çelenkler konulacaktı. Çelenk koyma töreninden sonra, önde bando eşliğinde sanat okulu, ortaokul öğrencileri ile sporculardan oluşan alay, İstasyon caddesini takip ederek spor alanına gidecekti. Saat tam 14.30'da vali ve parti başkanı, komutan, belediye ve halkevi başkanları, kültür direktörü birlikte alana gelecekler ve hazır bulunan talebe ve sporcuları teftiş ve selamlayarak tören alanındaki yerlerini alacaklardı. Bundan sonra bando İstiklal Marşı'nı çalacak ve direğe Türk Bayrağı çekilecekti. Bayrak çekme töreninden sonra tören başkanı ve bir sporcu tarafından on dakikayı geçmeyecek şekilde söylevler verilecekti. Söylevlerden sonra öğrenci ve sporcular geçit resmi yapılacaktı. Geçit resminden sonra öğrenci gösterileri başlayacak ve önce kızların jimnastik gösterileri yapılacaktı. Bundan sonra erkeklerin jimnastik hareketleri başlayacaktı. Öğrenci gösterileri bittikten sonra sporcuların yarışmalarına geçilecekti. Kızlar arasında 50 metre sürat koşusu yapılırken erkekler arasında 100, 200, 400, 800 metre sürat yarışları ve ayrıca 4x100, 4x400 metre bayrak koşusu ve son olarak halat çekme yarışması yapılacaktı. Atletizm yarışlarının baş hakemi Celal Güngör olup arkadaşlarını kendisi seçecekti. Atletizm yarışlarından sonra emeklilerden oluşan iki takım arasında bir futbol maçı oynanacaktı. Programın uygulanmasından emniyet amiri sorumluydu. Ona yardım edecek kişiler ise üç kişiydi. Yarışmalardan sonra vali ve parti başkanı tarafından kazananlara ödülleri dağıtılacak ve törene son verilecekti. Gece programı ise halkevi tarafından hazırlanacaktı.⁸¹

19 Mayıs Spor Gençlik Bayramı akşamı ise halkevinde bir müsamere verilecekti. 19 Mayıs Atatürk gecesi müsamere programına göre İstiklal Marşı ve andın okunmasından sonra Atatürk'ün nutkundan bir bölüm okunacak, ortaokul öğrencisi tarafından "Helvacı Çırağı" isimli piyes canlandırılacaktı. Müzik konserinin verilmesinden sonra ortaokul öğrencisi tarafından "Derse Çalışalım" komedisi sahnelenecek ve son olarak da Onuncu Yıl Marşı söylenecekti.⁸²

Aydın'da bayram coşkuyla kutlandı. Kutlamaların spor alanlarında ve alan bulunmayan yerlerde cumhuriyet meydanlarında yapılması uygun görüldü.⁸³ Hazırlanan program gereğince Sanat ve ortaokul öğrencileri, cumhuriyet alanında yerlerini aldılar. Alandaki anıta çelenkler koyarak önde halkevi mızıkası ile birlikte oradan hareket ettiler. Öğleden sonra başlayan törende öğrenciler ile sporcular hazır bulundular. Kısa bir süre sonra vali ile belediye ve halkevi reisleri,

79 "19 Mayıs Programı Hazırlıkları", *Aydın*, 5 Mayıs 1938, s.1.

80 "19 Mayıs Bayramı Hazırlıkları Devam Ediyor", *Aydın*, 27 Nisan 1938, s.2.

81 "19 Mayıs 938 Spor ve Gençlik Bayramı Programı", *Aydın*, 5 Mayıs 1938, s.3.

82 "19 Mayıs Atatürk Gecesi Müsamere Programıdır", *Aydın*, 11 Mayıs 1938, s.3.

83 "19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı Kutlama Talimatı", *Aydın*, 13 Mayıs 1939, s.2.

kültür ve emniyet müdürü sahaya geldiler. Okulları teftiş ettiler. Bundan sonra mızıkla ile İstiklal Marşı çalındı ve sancak direğe çekildi. Vali ve daha sonra Aydınspor kulübünden bir kişi konuşma yaptı. Bu konuşmaları öğrenci ve sporcuların yaptığı geçit resmi takip etti. Sıra jimnastik gösterilerine gelmişti. Önce ortaokulun 100’den fazla kız öğrencisi, jimnastik öğretmenlerinin komutu ile hareketlerine başladılar. Daha sonra sahaya orta ve sanat okullarında okuyan öğrenciler geldi. 600 kişiyi bulan gençlerin jimnastik hareketleri de oldukça başarılıydı. Bundan sonra atletik sporlar yapıldı. Altı kız öğrencinin katıldığı bir koşu yarışması düzenlendi. Erkekler arasında 100, 200, 400 ve 800 metre koşu yarışması yapıldı. Ayrıca bölge serbest güreş yarışmaları düzenlendi. Daha sonra iki eski takım arasında futbol maçı yapıldı.⁸⁴ 19 Mayıs Atatürk ve Gençlik Günü nedeni ile Aydın ortaokulu öğrencileri, akşam halkevi temsil salonunda bir müsamere verdiler. “Helvacı Çırağı” piyesiyle, “Derse Çalışalım” komedisini oynayan öğrenciler rollerinde oldukça başarılı oldular. Piyas arasında ise şarkılar söylendi.⁸⁵

Bayram Aydın’a bağlı yerleşim yerlerinde de coşkulu bir şekilde kutlandı. 19 Mayıs nedeni ile Ömerbeyli’de ilkokul öğrencileri tarafından okulun bahçesinde bir müsamere verildi. İstiklal Marşı’nın okunmasından sonra başlayan piyesi, komşu köylerden gelen ziyaretçiler de ilgiyle izlediler. Küçük öğrencilerin “Renkler” piyesi ile zeybek oyunları beğeni topladı.⁸⁶ Germencik’te ise 19 Mayıs kalabalık bir halk topluluğunun katılımı ile düzenlendi. Bütün teşekküller, saat 14’te cumhuriyet alanında toplandılar. Törene İstiklal Marşı ile başlandı. Yapılan konuşmalardan sonra öğrenciler, avcılar ve halk, milli çalgılarla spor alanına gelerek geçit resmi yaptılar. Okul himaye heyeti tarafından 50, 70 ve 100 metre koşu ile 25, 35 metre yumurta, 50 metre çuval ve 100 metre bayrak koşuları yapıldı. Kız öğrenciler arasında 25 metre yumurta yarışı düzenlendi. Bu koşullarda kazananlara ödülleri verildi. İlkokulda öğrenciler tarafından verilen müsamerede, okul himaye heyetinin yeni almış olduğu projeksiyon makinesi ile 100’e yakın fotoğraf gösterildi. Köşk ilçesinde de bayram oldukça coşkulu geçti. Program gereğince saat 14’te bütün teşekküller okul bahçesinde toplandılar ve buradan cumhuriyet alanına gelerek kendileri için ayrılan yerlere oturdular. İstiklal Marşı söylenerek bayrak göndere çekildi. Ülkü birliği adına eski bir sporcu tarafından 19 Mayıs ile ilgili bir konuşma yapıldı, öğrenciler tarafından şiir ve manzumeler okundu. İlkokul, hava kurumu ve ülkü birliği tarafından cumhuriyet anıtına birer çelenk konuldu. Ardından öğrenciler jimnastik gösterilerine başladılar. Ardından atletik oyunlara geçildi. İlk olarak yumurta koşusu, daha sonra uzun atlama, yüksek atlama, sürat koşusu, bisiklet koşusu yapıldı ve derece alanlara ödülleri verildi. Ardından voleybol müsabakaları yapıldı. Karapınar’da da 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı coşkun tezahüratlar eşliğinde kutlandı. Program gereğince saat 14.30’da spor alanında tören başladı. Tören bittikten sonra gençler ve öğrenciler tarafından çeşitli spor eğlenceleri ve yarışmalar yapılarak kazananlara ödülleri verildi. Gece ise Karapınar Gençler Birliği temsil kolu tarafından “Yarım Osman” piyesi sergilendi. Müsamereden çıkarak cumhuriyet alanına gelen halk, davul zurna çaldırarak gece yarısına kadar eğlendi.⁸⁷ Karacasu’da ise önce cumhuriyet anıtına çelenkler konuldu. Kaymakam tarafından öğrenciler ve sporcular teftiş edildi. İstiklal Marşı söylenirken bayrak göndere çekildi. Öğretmenler tarafından günün anlam ve önemine binaen bazı konuşmalar yapıldı. Cumhuriyet alanı “Yaşasın Atatürk, Yaşasın Cumhuriyet” sözleri ile çımladı. Geçit töreni

84 “19 Mayıs Bayramı Aydın’da Coşkun Tezahüratlarla Kutlandı”, *Aydın*, 20 Mayıs 1938, s.1,3.

85 “Ortaokulun Müsameresi”, *Aydın*, 20 Mayıs 1938, s.1.

86 “19 Mayıs Şerefine Ömerbeyli’de Güzel Bir Müsamere Verildi”, *Aydın*, 21 Mayıs 1938, s.1.

87 “Atatürk Günü”, *Aydın*, 22 Mayıs 1938, s.1,2.

başladı. Daha sonra spor hareketleri yaptırıldı. Bu törenden sonra halk ve öğrenciler CHP önüne geldiler. Başbakan Celal Bayar'ın ilçe partisine armağan ettiği fotoğraflar törenle ve alkışlarla yerine konuldu. Gece her yer fenerle aydınlandı.⁸⁸

Büyük Millet Meclisi'nde Mahrukat Kanunu ile Orman Kanununa ek kanun layihası ve ulusal bayram ve genel tatil günlerine ait kanunda tadilat yapılmasına ait layiha kabul edildi. Bu sonuncu kanun ile 19 Mayıs Gençlik Bayramı günü tatil günü olarak kabul edildi. Tatil günlerinin sonu Cuma gününe denk gelirse müteakip cumartesi günü de tatil edilecekti.⁸⁹ 1939 yılında kutlanacak olan bayramda bu durum dikkate alınacaktı. Vali Özdemir Günday'ın başkanlığında teşekkür eden 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı Komitesi, 1939 yılında yapılacak bayram nedeni ile toplanarak şenlik programı hazırladı. Hazırlanan program, o günün sabahına aitti. Gece programının hazırlanması da halkevine bırakılmıştı.⁹⁰

19 Mayıs bayramı ile ilgili olarak belirlenen genel esaslara göre 19 Mayıs 1939 Cuma günü sabahтан itibaren bütün resmi daireler, mektepler, müesseseler, kurumlar, mağaza, dükkân ve evler bayrak ve yeşilliklerle süslenecek, gece bazı yerler aydınlatılacaktı. Alan ve caddeler, kısa söz levhalarla, mağaza vitrinleri ve nakil vasıtaları da günün önemini tebarüz ettirir bir şekilde süslenecekti. Saat 10'da halkevinde resim sergisi açılma merasimi yapılacaktı. Bu merasim İstiklal Marşı ile başlayacak, ardından ar şubesi başkanı bir konuşma yapacaktı. Törenden ve geçit resminden sonra öğrenci gösterileri, yarışlar ve eski iki takım arasında futbol maçı yapılacaktı. Müsabakalardan sonra vali ve parti başkanı tarafından o günkü müsabakada kazananlarla halkevi bisiklet yarışını kazananlara ödülleri verilerek tören sona erdirilecekti. Müsabaka ve ödül dağıtma töreninden sonra öğrenci ve sporculardan oluşan bir grup, Şehitler Anıtı'na çelenk koyacaklar ve hastaneye giderek gençlik adına hatıra soracaklardı. Bu programın uygulanmasından Emniyet Müdürü Ekrem Sokullu sorumluydu. Celal Güngör, Vasfi Çatal ve Mustafa İbre kendisine yardım edecekti. Gece ise hoparlör neşriyatı yapılacaktı. Saat 18'de Atatürk'ün nutkundan bir parça okunacak, halkevi spor şubesi tarafından bir konferans verilecekti. Öğrenci ve sporcular, fener alayları düzenleyecek, parti, belediye, hava kurumu önlerinde mızıklar çalacak, Milli oyunlar düzenlenecekti. Ayrıca halkevi salonunda bir müsamere verilecekti. Önce İstiklal Marşı okunacak, ardından ant içilecek ve müzik konseri verilecekti. Piyes temsil kolu tarafından "Fermanlı Deli Hazretleri" temsil edilecek ve Onuncu Yıl Marşı söylenecekti.⁹¹

Halkevi temsil kolu tarafından 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı münasebetiyle halkevi salonunda müsamere verildi. Müsamerede "Fermanlı Deli Hazretleri" isimli oyun temsil edildi. Müsamereyi 1000'e yakın seyirci izledi.⁹²

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı daha önceki yıllara kıyasla daha canlı kutlandı. Program gereğince merasime halkevinde ilk defa açılacak olan resim sergisinin açılma seremonisiyle başladı. Sabah saatlerinden itibaren halkevi kadın ve erkek seyircilerin oluşturduğu kalabalık ile doldu. Serginin bulunduğu kırmızı kurdeleli kapının önünde de merasimin başlamasını bekleyen kalabalık bulunmaktaydı. Resim sergisinin açılma merasimine İstiklal Marşı'nın çalınması ile

88 "Mülhakatta 19 Mayıs Bayramı", *Aydın*, 25 Mayıs 1938, s.1.

89 "19 Mayıs Resmi Bayram Oldu", *Aydın*, 14 Haziran 1938, s.1.

90 "Şenlik Komitesi Toplandı", *Aydın*, 5 Mayıs 1939, s.1.

91 "19 Mayıs Atatürk Günü", *Aydın*, 12 Mayıs 1939, s.2.

92 "Spor Bayramı Gecesinde Halkevimizde Bir Temsil Verildi", *Aydın*, 21 Mayıs 1939, s.1.

başlandı. Ardından Vali Özdemir Günday bir konuşma yaptı. Öğretmen Haydar Gürel tarafından yapılan konuşmanın ardından vali tarafından serginin açılışı, kurdele kesilerek yapıldı. Daha ilk günde sergiyi büyük bir kalabalık gezdi. Öğle saatlerinde orta ve sanat okulları, Aydınspor Kulübü ve bisikletliler, önlerinde askeri mızıka olduğu halde toplandıkları Gazipaşa Okulu'ndan hareketle spor sahasına doğru yürümeye başladılar. Bu grubun geçtiği yerde bekleyen kalabalık halk toplulukları da grubun peşine takılarak merasim alanına geldiler. Halk başta olmak üzere, okullar, spor ve gençlik kurumları, diğer kurum ve müesseseler, tören alanında önceden belirlenen yerlerine geçtiler. Hemen ardından vali ve beraberinde komutan, belediye ve halkevi reisleri hep birlikte öğrenci, sporcu, gençlik ve halk grubunu teftiş ederek hatırlarını sordular. İstiklal Marşı'nın söylenmesinden sonra kürsüye gelen vali bir konuşma yaptı. Sporcu gençlerden birinin gençler adına söylediği nutuktan sonra jimnastik hareketlerine geçildi. Önde sanat okulu, ortada ortaokul ve en arkada güreşçi ve sporcular önce resmi geçit yaptılar. Resmi geçidin ardından sahada yerlerini alan öğrenciler jimnastik gösterilerini yaptılar. Ortaokul beden terbiyesi öğretmeni Nesimi Gürsoy'un işareti ile birlikte hareket sahasında yerlerini alan ortaokul kız öğrencileri, halkın beğenisini kazanan gösterilerini sundular.⁹³ Ardından erkek öğrenciler de gösterilerini aynı başarıyla yaptılar.⁹⁴ Hazırlanan program gereğince diğer etkinliklerin yapılmasından sonra programı sona erdi.

Köşk nahiyesinde 19 Mayıs Spor Bayramı büyük bir coşkuyla kutlandı. Köşk Ülkü Birliği üyeleri bayram nedeni ile spor elbiseleri giydiler. O gün bütün kurumlar, gençlik ve öğrenci grupları merasimin ardından Atatürk'ün büstüne ayrı ayrı çelenk koydular. Öğrenciler ve diğer hatipler günün anlam ve önemine binaen konuşmalar yapıp, şiirler okudular. Merasimden sonra öğleyin çeşitli ekipler arasında koşu ve atletizm müsabakaları ve çuval koşusu yarışları yapıldı. Gece kooperatif binasında ilkokul öğrencilerinin düzenlediği müsamere ilgiyle takip edildi.⁹⁵ Atça'da 19 Mayıs Bayramına İstiklal Marşı ile başlandı. Kürsüye gelen kaymakam tarafından günün anlam ve önemini içeren bir konuşma yapıldı. Daha sonra öğrenciler, gençler ve çeşitli kurumlara mensup kişiler, kasabanın muhtelif yerlerini gezerek oralara günün anlam ve önemini belirten vecizeler ve sporun önemini anlatan afişler astılar. Gece ise temsil kolu tarafından "Gavur İmam ve Gömdüğüm O Cihan" piyesleri temsil edildi. 19 Mayıs bayramını takip eden ikinci günde öğretmenler ve halkevi mensupları Yağdere köyüne giderek bu piyesleri orada da temsil ettiler. Buradaki temsil arasında başöğretmen Faruk Özer ve öğretmen İzzet Yalçınkaya tarafından Yağdere halkına hava tehlikesi ve onlara karşı korunma konulu bir konferans bilgi amaçlı olarak verildi. Konferans sonunda 100 kadar köylü kendi istekleri ile Hava Kurumuna yardımcı üye olarak kaydedildiler. Müsamere gecenin geç vaktine kadar devam etti.⁹⁶

5. Zafer Bayramı

1937 yılında İzmir'de yapılan Zafer Bayramı kutlamalarına Aydın ve kasaba hatlarından oldukça kalabalık gruplar geldi.⁹⁷

1938 yılı Zafer ve Tayyare Bayramı nedeniyle bir kutlama programı hazırlandı. Programa göre bütün resmi daireler, belediye, parti ve halkevi, spor bölgesi, cemiyet ve müesseseler, bankalar,

93 "19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı Milsiz Bir Alaka İle Kutlandı", *Aydın*, 21 Mayıs 1939, s.1,2.

94 "19 Mayıs Yurtta Gençlik ve Spor Bayramı", *Ulus*, 24 Mayıs 1939, s.6.

95 "Köşk'te 19 Mayıs Bayramı", *Aydın*, 24 Mayıs 1939, s.1.

96 Atça'da 19 Mayıs", *Aydın*, 25 Mayıs 1939, s.2.

97 "Fuarda Yirmi Dört Saat", *Yeni Asır*, 30 Ağustos 1937, s.5.

mağaza, dükkân ve evler gündüz bayraklarla donatılacak, gece ışıklandırılacaktı. Takı olanlar takılarını kuracak, caddeler dövizlerle süslenecekti. Askeri törene ve geçit resmine vatandaşlar en yeni ve temiz elbiseleri ile gelecekler, askeri tören esnasında bütün mağaza ve dükkânlar kapatılacaktı. Törene bütün Aydınlılar katılacaktı. Merkeze bağlı köyler, başlarında ihtiyar ve parti ocak heyetleriyle gruplar halinde gelecekler, askeri merasim ve geçit resminde bulunacaklardı. Askeri komutanlık tarafından düzenlenen program gereğince askeri merasimden önce komutanlıkta ordu tebrik edilecekti. Tebrik ziyaretinde bulunacaklar sabah halkevinde toplanacaklar, vali ve CHP başkanının başkanlığında komutanlığa gideceklerdi. Komutanlıktan Şehitler Anıtı önündeki tören alanına gelinerek komiserler tarafından gösterilecek yerlere geçilecekti. Buradaki askeri merasim saat 9'da başlayacağından halkın 8.30'da gelerek komiserler tarafından gösterilecek yerlerini almaları lazımdı. Askeri merasim ve konuşmalardan sonra Şehitler Anıtı'na çelenkler konulacaktı. Çelenk koyacak cemiyet ve müesseseler, çelenklerini hazırlayarak tören yerinde bulunduracaklardı. Çelenkler konulduktan ve askeri geçit resminden sonra törene son verilecekti. Akşam cadde ve alanlarda meşaleler yakılacak, fener alayları yapılacaktı. Belediye, parti ve halkevi, hava kurumu alanlarında mızıkalar çaldırılarak halkın eğlenmesi sağlanacaktı. Zafer Bayramı onuruna orduevinde bir parti verilecekti. Hafta boyunca Zafer ve Uçak Bayramı nedeni ile çeşitli faaliyetlerin yapılmasına devam edilecekti. 31 Ağustos tarihinde Hava Kurumu gazinosunda halkevi bandosunun iştiraki ile eğlenceler düzenlenecek ve piyango çekilişi yapılacaktı. 3 Eylül tarihinde ise orduevinde bir parti verilecekti.⁹⁸ Zafer Bayramı kutlama programına uygun bir şekilde yapıldı.

1939 yılında yapılacak 30 Ağustos haftası nedeni ile Aydın Hava Kurumu şubesi, 2 Eylül akşamı zengin programlı bir parti verilmesine karar verdi. Partiyi düzenleyen heyette yer alan valinin eşi Naşide Çıtak başkanlığında düzenlenen toplantıda, görev taksimi yapıldı. İzmir'de bir caz heyeti ile akrobatik hareketler için Neriman Hanımla görüşüldü. Bunlardan başka çeşitli gösteriler, eğlenceler, sürprizler programa dahil edildi. Düzenleme heyeti, Naşide Çıtak'ın başkanlığında yaptığı diğer bir toplantıda ise, partinin verileceği yer olan Pınarbaşı'nda toplanılarak hazırlıkları gözden geçirilmesine, eksikliklerin tamamlanması için gereken tedbirlerin alınmasına karar verildi. Milli Banka Müdürü Akil Bey ile Belediye Fen İşleri Müdürü İrfan Saylam düzenleme işini üzerlerine aldılar. Belediye Hesap İşleri Müdürü Osman Bircan piyango işlerini, Memleket Hastanesi uzmanlarından Doktor Fuat Bayraktar balo işleri ile yakından ilgilenecekti.⁹⁹

Zafer Bayramı nedeni ile bir kutlama programı düzenlendi. Merasim Başkanlığı Emniyet Müdürü Ekrem Sokullu'ydu. Komiserler ise komutanlık tarafından tayin olunacak bir subayla, müfettiş Necip Gözen, öğretmen Hikmet Şölen, Rifat Emnalar ve Osman Becerik'ten oluşmaktaydı. Programın öğleden sonraki bölümünde hoparlörle Zafer Bayramı hakkında bir konferans verilecekti. Akşam cadde ve alanlarda mızıkalar çalarak halk eğlenceleri düzenlenecek, fener alayı yapılacaktı. Zafer Bayramı şerefine orduevinde bir balo verilecekti.¹⁰⁰ 30 Ağustos Zafer Bayramının aynı zamanda Havacılık Haftası olarak kutlanması nedeni ile Aydın Hava Kurumu tarafından haftanın neşeli geçmesi için bir program hazırlandı. Buna göre 30 Ağustos Çarşamba ve 31 Ağustos Perşembe günleri eşya piyangosu düzenlenecekti. 1 Eylül Cuma akşamı Pınarbaşı Gazinosunda parti verilecek, 3 ve 4 Eylül Pazar ve pazartesi günleri Pınarbaşı Gazinosunda tiyatro

98 “938 Yılı Zafer Ve Tayyare Bayramı Kutlama Programıdır”, *Aydın*, 25 Ağustos 1938, s.1,2.

99 “Havacılık Haftasında Aydın Hava Kurumu Bir Garden Parti Tertip Etti”, *Aydın*, 23 Ağustos 1939, s.1.

100 “939 Yılı Zafer, Tayyare Bayramı”, *Aydın*, 25 Ağustos 1939, s.1, 2.

düzenlenecekti. Münasip bir kumpanya bulunamadığı takdirde 3 Eylül Pazar günü demiryolu kenarındaki Kadri Çavuş gazinosunda bahçe eğlencesi yapılacaktı.¹⁰¹

30 Ağustos Zafer ve Havacılık Bayramı hazırlanan programa uygun olarak Aydın'da büyük bir coşkuyla kutlandı. Bayram nedeniyle şehrin cadde ve sokakları dövizlerle süslendi. Bütün müesseseler, dükkân ve mağazalar bayraklarla donatıldı. Askeri merasimin yapılacağı Şehitler Abidesi önündeki meydanlığa halkevi tarafından hoparlör tesisatı yapıldı. Bayram sabahı sokaklar çok kalabalıktı. Yeni elbiselerini giymiş yüzlerce insan, merasim yapılacak meydanlara doğru gidiyordu. Sabah Vali Sabri Çıtak olmak üzere daire başkanları, belediye, parti ve halkevi başkanları, umumi meclis ve belediye meclis azaları, cemiyet mümessilleri ve protokole dâhil diğer kişiler kumandanlık dairesine giderek mevki kumandanına ve orduya tebrikte bulundular ve merasim alanına geldiler. Parkın etrafında alay mevki almış, kadın erkek, çoluk çocuk binlerce halk meydanlığın etrafını tamamen sarmıştı. Meydanlığın ortasına dikilen direkte Türk bayrağı dalgalanıyordu. Merasime askeri bandonun çaldığı İstiklal Marşı ile başlandı. İlk olarak kürsüye çıkan Teğmen Fevzi Arsin bir konuşma yaptı. Ardından alay kumandanı bir hitabede bulundu. Alay kumandanının alkışlarla sık sık kesilen konuşmasının ardından kıtaatın resmi geçit töreni başladı. Önde alay sancağı olduğu halde selam vaziyetinde kumandanının önünden askerler geçti. Geçit resminden sonra halk, bayrama devam etmek için caddelere dağıldı. Gece orduevinde verilen balo güzel geçti. Askerler fener alayı düzenleyerek şehri dolaştılar. Bütün şehir elektrikle aydınlatılmıştı. Resmi ve özel kurumlar da elektrikle süslenmişti. Şehir parkı çok kalabalıktı. Belediye önünde ve diğer meydanlarda davullar çalıyor ve bunların etrafında halkalanan yüzlerce insan zeybek oyunları oynayarak bayram yapıyordu. Halkın coşkusu gece yarısından sonra ve geç vakitlere kadar devam etti.¹⁰²

Zafer Bayramı Aydın'a bağlı diğer yerleşim yerlerinde de coşkuyla kutlandı. Bozdoğan'da 30 Ağustos Zafer Bayramı nedeniyle daha gecedan şehir baştanbaşa bir gelin gibi donandı. Sabah yapılan törene belediye parkında İstiklal Marşı ile başlandı. Mızıkânın çaldığı marşı, ihtiyat subayı öğretmen Rıza Erdemli'nin konuşması takip etti. Halkevi adına Ziya Güngör, halk ve gençlik adına Ali Taşer, Kadir isminde bir lise öğrencisi ve ilkokul öğrencileri tarafından konuşmalar yapıldı. Konuşmalardan sonra Atatürk büstüne çelenkler konuldu. Geçit resmini takiben ordu adına askerlik şubesine gidilerek tebrikte bulunuldu. Gece yine parkta mızıkâ eşliğinde milli oyunlar oynandı. Halkevi idare heyetinden bir kişinin konuşmasından sonra radyonun ve mızıkânın sırasıyla çaldığı parçalar dinlendi, geç vakte kadar eğlenildi.¹⁰³

Sonuç

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yapılan yeniliklerin geniş kitleler tarafından benimsenmesi, hem devlet millet bütünleşmesini sağlayacak hem de yapılacak yeniliklerin önünü açacaktı. Bu nedenle yöneticiler milleti bir araya getirecek her fırsatı değerlendirmeye çalıştılar. Milli bayramlar halkın toplu olarak bir araya geldiği önemli günlerdendi. Dolayısıyla bu günlerde yapılan törenler ve törenlerde verilen mesajlar oldukça önemliydi.

Aydın ve çevresinde 1937 ile 1939 yılları arasında kutlanan milli bayramlar, halkın bir araya

101 “30 Ağustos Havacılık Haftası”, *Aydın*, 19 Ağustos 1939, s.3.

102 “30 Ağustos Zafer Bayramı Şehrimizde ve Bütün Mülhakatta Büyük Bir Neşe İçinde Kutlandı”, *Aydın*, 1 Eylül 1939, s.1,2.

103 “Bozdoğan'da 30 Ağustos”, *Aydın*, 2 Eylül 1939, s.2.

geldiği önemli günler arasında yer almaktadır. Milli bayramlarda kutlama komisyonunun şehrin valisinin başkanlığında oluşturulması, aslında bu kutlamalara verilen önemin bir göstergesidir. Çünkü yapılacak kutlamalar bir nevi cumhuriyet idaresinin benimsenmesinde itici bir güç olacaktır. Gerçekten de cumhuriyet bayramında cumhuriyetin önemi ile ilgili olarak okullarda hafta boyunca konferanslar verilmesi, konuşmacıların cumhuriyete ve idarecilere bağlılıklarını göstermeleri, şehrin bazı yerlerine, cadde ve sokaklara vecizeler asılması, cumhuriyetin feyz ve başarılarını gösteren grafiklerin yapılandırılması aslında cumhuriyet rejiminin benimsenmesi için önemli argümanlardır. Fakat milli bayramların sadece şehir merkezinde kutlanması yeterli değildir. Çünkü nüfusun önemli bir bölümü merkeze bağlı yerleşim yerlerinde yaşamaktadır. Dolayısıyla bayram coşkusunun köy ve nahiye gibi yerleşim yerlerine de taşınması gerekmektedir. Bu amaçla yöneticiler, alım gücü veya imkanı olmayan ve Aydın'a bağlı köy ve nahiye gibi yerleşim merkezlerinde yaşayan halkın, bayramı coşkuyla kutlamaları için fişek gibi bazı malzemeleri merkezden tedarik ederek köy ve nahiyelere göndermişlerdir. Ayrıca Cumhuriyet idaresinin benimsenmesi için cumhuriyet yönetiminin faziletini göstermek amacıyla broşürler hazırlatarak köylere dağıtımını sağlamışlardır.

Cumhuriyet idaresinin desteklenmesi ve yerleştirilmesi için bayramlarda kullanılan diğer bir araç ise radyolardır. Hükümet hem radyoya olan ilgiyi arttırmak, hem de radyo üzerinden halka politik eğitim vermek amacıyla halkevleri ve halkodalarında radyo dinlenmesi için bir genelge de göndermiştir. Bayram devam ettiği müddetçe halkevi salonundaki radyolarla Ankara ve İstanbul radyolarının yayınının takip edilmesi de bu amaca yönelik bir hareket olarak nitelendirilebilir.

Aydın'da yapılan milli bayram kutlamalarına halkın katılımı oldukça fazladır. Köyde bayram kutlamalarının biraz daha erken bitirilmesine çalışılması aslında merkezde yapılacak bayram kutlamalarına köy halkının da gitmesini sağlamak içindir. Gece yapılan fener alayları halkın coşkusu arttırmış, düzenlenen balolar ve yapılan kır gezileri sosyal hayatın canlanmasına neden olmuştur. Milli bayram kutlamalarında bir araya gelen halkın geçit resmi yapanları alkışlamaları kendi değerlerine verdikleri önemi gösterdiği gibi devlete bağlılıklarının da bir işareti sayılabilir.

Kaynakça

1.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, Aydın'da 1934-1946 Yılları Arasında Düzenlenen Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları, 490.1.0.0/1141.4.1,12.11.1946.

BCA, 23 Nisan Egemenlik Bayramı ve Çocuk Haftası Kutlamalarının Yapılacağı, 490.1.0.0/4.20.9,09.04.1939.

BCA,19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı Kutlamalarına Ait Talimatname, 490.1.0.0/4.16.7,16.02.1938.

2.Gazeteler

Atatürk Günü, *Aydın*, 22 Mayıs 1938.

Atça'da 19 Mayıs, *Aydın*, 25 Mayıs 1939.

Atça'da 23 Nisan Bayramı, *Aydın*, 30 Nisan 1939.

Aydın, *Yeni Asır*, 23 Nisan 1938, s.7.

Aydın'da, *Anadolu*, 27 Nisan 1937, s.5.

- Aydın'da Çocuk Haftası, *Yeni Asır*, 26 Nisan 1938, s.2.
- Aydın'da Hâkimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramları, *Anadolu*, 27 Nisan 1938, s.4.
- Bozdoğan'da 23 Nisan Bayramı, *Aydın*, 30 Nisan 1938.
- Bozdoğan'da 30 Ağustos, *Aydın*, 2 Eylül 1939.
- Cumhuriyet Bayramı, *Aydın*, 1 II. Teşrin 1939.
- Cumhuriyet Bayramı Hazırlıkları, *Aydın*, 2 Birinciteşrin 1937.
- Cumhuriyet Bayramı Hazırlıkları, *Aydın*, 24 Birinciteşrin 1937.
- Cumhuriyet Bayramı Kutlama Hazırlıkları, *Aydın*, 21 Birinciteşrin 1937.
- Cumhuriyet Bayramına Hazırlık, *Aydın*, 16 Birinciteşrin 1938.
- Cumhuriyet Bayramına Hazırlık, *Aydın*, 28 Birinciteşrin 1938.
- Cumhuriyet İlkokulu Talebeleri Dün Bir Konser Verdiler, *Aydın*, 26 Nisan 1939.
- Cumhuriyetimizin 15. Yıldönümü İçin, *Aydın*, 25 Mayıs 1938.
- Çocuk Bayramı Devam Ediyor, *Aydın*, 30 Nisan 1938.
- Dün Bir Kır Eğlencesi Yapıldı, *Aydın*, 27 Nisan 1939.
- Dün Halkevinde Bir Gürbüz Çocuk Müsabakası Yapıldı, *Aydın*, 26 Nisan 1939.
- Fuarda Yirmi Dört Saat, *Yeni Asır*, 30 Ağustos 1937, s.5.
- Gürbüz Çocuk Müsabakası, *Aydın*, 26 Nisan 1938.
- Güzelhisar Okulu Küçüklerin Konseri, *Aydın*, 29 Nisan 1939.
- Halkevinde Kukla Gösterilecek, *Aydın*, 27 Nisan 1939.
- Havacılık Haftasında Aydın Hava Kurumu Bir Garden Parti Tertip Etti, *Aydın*, 23 Ağustos 1939.
- Kamunumuzda Cumhuriyet Bayramı Hazırlıkları, *Aydın*, 28 Birinciteşrin 1937.
- Karacasu'da Çocuk Bayramı, *Aydın*, 6 Mayıs 1938.
- Karapınar'da Cumhuriyet Bayramı Hazırlığı, *Aydın*, 26 Birinciteşrin 1938.
- Köşk'te 19 Mayıs Bayramı, *Aydın*, 24 Mayıs 1939.
- Kuyucak'ta 23 Nisan Bayramı, *Aydın*, 28 Nisan 1939.
- Küçükler İkinci Müsamelerini de Verdiler, *Aydın*, 29 Nisan 1938.
- Küçüklerin Müsameresi Çok Parlak Oldu, *Aydın*, 26 Nisan 1938.
- Mekteplerde Konferans, *Aydın*, 27 Birinciteşrin 1938.
- Mülhakatta Bayram Tezahürleri, *Aydın*, 26 Nisan 1938.
- Mülhakatta Bayram Tezahürleri, *Aydın*, 27 Nisan 1938.
- Mülhakatta Cumhuriyet Bayramı, *Aydın*, 2 II. Teşrin 1939.
- Mülhakatta 19 Mayıs Bayramı, *Aydın*, 25 Mayıs 1938.

- Nazilli’de Bayram Hazırlığı”, *Anadolu*, 29 İlkteşrin 1937, s.6.
- Orta Mahalle İlkokulu Halkevinde, *Aydın*, 30 Nisan 1939.
- Ortaokul Talebeleri Parlak Bir Müsamere Verdiler, *Aydın*, 1 Mayıs 1938.
- Orta Okulumuz Bugün Bir Müsamere Veriyor, *Aydın*, 29 Nisan 1939.
- Ortaokulun Müsameresi, *Aydın*, 20 Mayıs 1938.
- Ortaokulun Müsameresi Pek Parlak Oldu, *Aydın*, 30 Nisan 1939.
- Spor Bayramı Gecesinde Halkevimizde Bir Temsil Verildi, *Aydın*, 21 Mayıs 1939.
- Şenlik Komitesi Toplandı, *Aydın*, 5 Mayıs 1939.
- Türk Kuşu Talebeleri Atatürk Anıtına Bir Çelenk Koydular, *Aydın*, 28 Birinciteşrin 1938.
- Umurlu’da 23 Nisan Bayramı, *Aydın*, 3 Mayıs 1939.
- 7 Eylül Okulu 23 Nisan Saatini Yaşadı, *Aydın*, 28 Nisan 1939.
- 19 Mayıs Atatürk Günü, *Aydın*, 12 Mayıs 1939.
- 19 Mayıs Bayramı Hazırlıkları Devam Ediyor, *Aydın*, 27 Nisan 1938.
- 19 Mayıs Yurtta Gençlik ve Spor Bayramı, *Ulus*, 24 Mayıs 1939, s.6.
- 19 Mayıs Atatürk Gecesi Müsamere Programıdır, *Aydın*, 11 Mayıs 1938.
- 19 Mayıs Bayramı, *Anadolu*, 22 Mayıs 1937, s.5.
- 19 Mayıs Bayramı Aydın’da Coşkun Tezahüratlarla Kutlandı, *Aydın*, 20 Mayıs 1938.
- 19 Mayıs Programı Hazırlıkları, *Aydın*, 5 Mayıs 1938.
- 19 Mayıs Resmi Bayram Oldu, *Aydın*, 14 Haziran 1938.
- 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı Kutlama Talimatı, *Aydın*, 13 Mayıs 1939.
- 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı Milsiz Bir Alaka İle Kutlandı, *Aydın*, 21 Mayıs 1939.
- 19 Mayıs Şerefine Ömerbeyli’de Güzel Bir Müsamere Verildi, *Aydın*, 21 Mayıs 1938.
- 19 Mayıs 938 Spor ve Gençlik Bayramı Programı, *Aydın*, 5 Mayıs 1938.
- 23 Nisan Şehrimizde Parlak Tezahüratlarla Kutlandı, *Aydın*, 25 Nisan 1939.
- 23 Nisan 938 Ulusal Devletin Kuruluş ve Çocuk Bayramı Programı, *Aydın*, 16 Nisan 1938.
- 23 Nisan 939 Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı Programı, *Aydın*, 18 Nisan 1939.
- 30 Ağustos Havacılık Haftası, *Aydın*, 19 Ağustos 1939.
- 30 Ağustos Zafer Bayramı Şehrimizde ve Bütün Mülhakatta Büyük Bir Neşe İçinde Kutlandı, *Aydın*, 1 Eylül 1939.
- 938 Yılı Zafer Ve Tayyare Bayramı Kutlama Programıdır, *Aydın*, 25 Ağustos 1938.
- 939 Yılı Zafer, Tayyare Bayramı, *Aydın*, 25 Ağustos 1939.
- 1938 Cumhuriyetin On Beşinci Yıl Dönümü Kutlama Programıdır, *Aydın*, 25 Birinciteşrin 1938.

1939 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlama Programıdır, *Aydın*, 20 Birinciteşrin 1939.

1939 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlama Programıdır, *Aydın*, 21 Birinciteşrin 1939.

1939 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlama Programıdır, *Aydın*, 22 Birinciteşrin 1939.

3.Araştırma Ve İnceleme Eserleri

Akcan, Erol, “Aydın Vilayeti Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ve Bazı Faaliyetleri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.54, Bahar 2014, s.1-38.

Ana Britannica, “Aydın maddesi”, Ana Yayıncılık, C.3, İstanbul, 1986.

Başaran Mehmet ve Sarıbey Haykıran, Aysun, “H.1261/M.1845 Tarihli Nüfus Sayımına Göre Karaosmanoğlu Yakup Paşa Yönetiminde Aydın Güzelhisarı”, *Near East Historical Review*, 10/2, 2020, ss.59-128.

Çelik, Bilgin, “Cumhuriyet Döneminde Aydın Basını”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.3, S.8, 1998, ss.147-163.

Bülent Çelik, “Aydın Güzelhisar Merkezindeki Osmanlı Dönemine Ait Vakıfların Tarihsel Dönüşümleri Üzerine Bazı Bilgiler”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.17, S.3, 2019, ss.266-289.

Demir, Tanju, “XIX. Yüzyıl Sonlarında İzmir-Aydın Demiryolu Güzergâhında Amerikalı Bir Seyyahın Gözüyle Aydın Ovası’nda İncir Tarımı ve İzmir’de İncir Ticareti”, *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, S.18. 2004, s.369.

Emecen, Feridun “Aydın maddesi”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İşletmesi, İstanbul,1991.

Ertan, Temuçin Faik, “Çoklu Zeka Kuramı Ve Askeri Okul Hayatının Atatürk’ün Liderliğine Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.60, 2017, ss.55-71.

Gökmen, Ertan, “Aydın Vilayeti Yıllıklarındaki Takvimlerde Önemli Günler”, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, S.27, 2019, ss.171-192.

Güneş, Günver, “Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Aydın’da Basın Yayın Hayatı”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.26, S.41, 2007, s.21-58.

Güneş, Günver ve Elmacı, Mehmet Emin, *Tek Parti Döneminde Aydın’da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları*, Zeus Kitabevi Yayınları, İzmir, 2013.

Karayaman, Mehmet, “İzmir Radyosunun Kuruluşu Ve İlk Yıllarındaki Faaliyetleri”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.18, S.37, 2018, ss.563-588.

Özey, Ramazan, “Adalar Denizi Sahilinde Bir Osmanlı Vilayeti; 1913 Aydın”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, S.2, 1998, ss.51-59.

Öztürk, Yücel, “İngiliz Kıdemli Yüzbaşı H. C. Luke’un Yunan İşgali Sonrasında Aydın Vilayeti’ndeki Gözlemleri, 10-21 Eylül 1919”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.13, S.74, 2020, ss.211-226.

Üreten, Hüseyin, “Roma Dönemine Kadar Tralleis Tarihi Ve Attaloslar İle İlişkileri”, *Tarih*

Araştırmaları Dergisi, C.24, S.38, 2005, ss.195-212.

Salman Bolat, Bengül, *Milli Bayram Olgusu ve Türkiye’de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923-1960)*, Semih Ofset, Ankara, 2012.

Türkçe Sözlük, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Saray Matbaacılık, Ankara, 2011.